



B&B  
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega  
študija

Program: Logistično inženirstvo

Modul: Poslovna logistika

**VOJNA ZA SLOVENIJO 1991 NA  
OBMOČJU 55. OBMOČNEGA ŠTABA TO  
DOMŽALE**

Mentor: mag. Zvezdan Marković  
Lektorica: Ana Peklenik, prof. slov.

Kandidat: Goran Rot Mandić

Ljubljana, marec 2018

## **ZAHVALA**

Zahvaljujem se mentorju, mag. Zvezdanu Markoviču, za usmeritve in izjemno strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ani Peklenik, prof. slov., ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Za podporo in spodbudo v času šolanja pa še posebna zahvala moji mami Majdi.

## IZJAVA

»Študent Goran Rot Mandić izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Zvezdana Markovića.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne \_\_\_\_\_

Podpis:

\_\_\_\_\_

## **POVZETEK**

Po končani desetdnevni vojni v Sloveniji je leta 2003 tudi slovensko vodstvo obrambnih sil spremenilo delovanje slovenske vojske in opustilo naborniški sistem.

Za Slovence je osamosvojitve Slovenije najpomembnejši zgodovinski dogodek. V desetdnevni vojni sta med vsemi vpoklicanimi za obrambo zavladali enotnost in vizija za ohranitev slovenskega ozemlja s čim manjšimi materialnimi izgubami in čim manj žrtvami. Vsi vpoklicani za obrambo slovenskega ozemlja so imeli v sebi hrabrost, enotnost in željo po osamosvojitvi, ki nam je prinesla zmago nad agresorjem.

Pot do osamosvojitve je bila izjemno težka in poleg materialnih izgub je žal terjala tudi človeške žrtve.

Teritorialna obramba (TO), slovenska milica in vse ostale sodelujoče obrambne sile v desetdnevni vojni za Slovenijo so delovali pod izredno težkimi pogoji in pod velikim psihičnim pritiskom.

Upoštevati je treba, da je imela Teritorialna obramba Republike Slovenije (TO RS) malo časa, da bi se bolje organizirala in seveda predhodno še bolj izurila. JLA je bila v vsem tem v veliki prednosti, ki je ni znala izkoristiti, ker ni predvidevala takojšnjega upora in takojšnjih reakcij. Hkrati pa ni imela nobenih navodil, kako reagirati, če ne gre vse po ukazih ali če bodo ustavljeni.

## **KLJUČNE BESEDE**

- bitka
- barikada
- Teritorialna obramba Republike Slovenije
- vojna za Slovenijo 1991
- 55. območni štab TO Domžale

## **SUMMARY**

After the end of the ten-day war in Slovenia, in 2003, the Slovene leadership of the Defense Forces changed the operational System of the Slovenian army and abandoned the recruitment system.

For Slovenes, Slovenia's independence is the most important historical event. During the ten-days war, unity and a vision for the preservation of Slovenian territory to be achieved with minimal material losses and minimal casualties dominated among all those called up for defense. All those called up for the defense of the Slovene territory had the courage, unity and the desire for independence, which brought us victory over the aggressor.

The path to independence was extremely difficult, as besides material losses, it claimed also very unfortunately human casualties.

The Territorial Defense (TD), the Slovenian Police and all other participating defense forces in the ten-day war for Slovenia were operating under extremely difficult conditions and under great psychological pressure.

It is necessary to take into account that the Territorial Defense of the Republic of Slovenia (TD RS) had little time to organize itself better and, of course, to get trained properly. The fact is that the Yugoslav People's Army (YPA) in all was in great advantage but she could not take advantage of the situation because she did not anticipate immediate resistance and immediate reactions. The YPA did not have any instructions on how to react, if everything was not done as per the orders or in case that their units would be stopped.

## **KEY WORDS**

- battle
- barricade
- Defence Forces of the Republic of Slovenia
- the war for Slovenia 1991
- 55th Regional Headquarters TD Domžale

## KAZALO

1	UVOD .....	1
1.1	PREDSTAVITEV PROBLEMA .....	1
1.2	CILJI NALOGE.....	2
1.3	PREDSTAVITEV OKOLJA.....	2
1.4	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	2
1.5	METODE DELA .....	3
2	SLOVENIJA KOT NASPROTNICA ODLOČITVAM V BEOGRADU .....	3
2.1	ZAOSTROVANJE RAZMER .....	5
2.2	POSKUS RAZOROŽITVE SLOVENSKE TO.....	7
3	OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE .....	10
3.1	RAZLOGI ZA OSAMOSVOJITEV .....	11
3.2	PLEBISCIT O OSAMOSVOJITVI .....	12
3.3	TO SLOVENIJE .....	13
3.4	RAZGLASITEV SAMOSTOJNE DRŽAVE SLOVENIJE .....	17
4	ZAČETEK VOJNE NA 55. OBMŠTO DOMŽALE.....	19
4.1	OKLEPNIKI JLA V TRZINU.....	20
4.2	POGAJANJA.....	23
4.3	SPOPAD.....	24
5	POGLED NA POMEMBNE DOGODKE.....	28
5.1	POSLEDICE BITKE .....	31
5.2	ANALIZA AGRESORJA .....	33
5.3	INFORMIRANJE IN ZVEZE MED VOJNO .....	35
6	ZAKLJUČKI.....	37
7	VIRI IN LITERATURA .....	41

## KAZALO SLIK

Slika 1: Osrednja slovesnost na Trgu republike ob razglasitvi samostojnosti.....	18
Slika 2: Blokirana kolona oklepnikov JLA v Trzinu .....	22
Slika 3: Pogajanja v Trzinu med slovenskim miličnikom in jugoslovanskimi vojaki..	22
Slika 4: Današnji most čez Pšato s spominsko ploščo na bitko v Trzinu leta 1991 .	28

## KRATICE IN AKRONIMI

BVP:	Bojno vozilo pehote
EGS:	Evropska gospodarska skupnost
GŠ:	Generalštab
JA:	Jugoslovanska armada
JLA:	Jugoslovanska ljudska armada
MSNZ:	Manevrska struktura narodne zaščite
ObmŠTO:	Območni štab teritorialne obrambe
PŠTO:	Pokrajinski štab teritorialne obrambe
RS:	Republika Slovenija
RŠTO:	Republiški štab teritorialne obrambe
SFRJ:	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SEM:	Specialna enota milice
SLO:	Slovenija
SV:	Slovenska vojska
TO:	Teritorialna obramba
UC:	Učni center
VK:	Vrhovna komanda

# 1 UVOD

Vojna se je zgodila tudi pri nas v Sloveniji. To je bilo obdobje pogumnih dejanj, enotnosti in boja za ohranitev volje in sanj velike večine Slovencev. Cilj je bil eden in edini, da se ohrani komaj rojena Republika Slovenija in težko izbojevana samostojnost.

Za pot samostojnosti se je slovenska politična elita odločila šele takrat, ko je dojela, da federacija ne sprejme nobenega razumskega dialoga in onemogoča vsak poskus razvoja za svobodo posameznega naroda.

25. junija 2017 smo praznovali 26. obletnico osamosvojitve Slovenije in vojaškega napada JLA na RS. V času napada JLA na Slovenijo sem hodil še v vrtec, istega leta septembra sem šel v prvi razred v samostojni RS. Doma sem iz Kamnika, dokaj blizu letališča Brnik, ki je bil večkrat bombardiran, in blizu Trzina, kjer je potekala pomembna bitka. Vojnih dogodkov se sicer ne spominjam; razen da smo šli dvakrat v zaklonišče v bloku in da je nebo preletavalo veliko več letal kot običajno. Moji najbližji se neprijetnih dogodkov spominjajo z vso resnostjo, saj je vladal desetdnevni mučni strah. Strašna negotovost pa je trajala še mnogo dlje. Vojna se je končala ugodno, kljub temu da je terjala tudi nekaj človeških žrtev in povzročila ogromno materialno škodo.

Za vse Slovence je ohranjanje spomina na začetek nastajanja in ohranitev slovenske države, krepitev domovinske zavesti, ponosa in medsebojnega spoštovanja, izjemnega pomena.

Danes so upravičeno ponosni vsi, ki so branili Slovenijo. Vsi državljani Slovenije pa smo ponosni na njihov pogum in hrabrost ter na to, da smo bili v odločilnih in težkih časih enotni. Cilj je bil svobodno, mirno in kvalitetno življenje v naši domovini Sloveniji. Življenje v miru pa mora biti pošteno, strpno, delovno in ustvarjalno. Samo v enotnosti in slogi sta moč in uspeh.

Vojna med Slovenijo in JLA je bila obrambna in ne osamosvojitvena. Bitke so potekale za obrambo države RS, ne pa za samo osamosvojitve Slovenije.

## 1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

V diplomski nalogi je predstavljen natančen potek dogodkov v Trzinu leta 1991, kjer je potekala prva in ena izmed izredno pomembnih bitk za nadaljevanje upora proti agresorju in branjenje ozemlja in prebivalstva v Sloveniji.



V prvem delu diplomske naloge so opisani vzroki in razlogi, ki so pripeljali Slovenijo do ideje o neodvisnosti in samostojnosti.

V osrednjem delu diplomske naloge so podrobneje predstavljeni razlogi, vzroki, natančen potek dogodkov ter pozitivni in negativni vidiki vojaškega spopada v Trzinu leta 1991.

V zaključku diplomske naloge so predstavljene posledice bitke in analiza agresorja.

## **1.2 CILJI NALOGE**

Tema diplomskega dela je bila izbrana zato, ker pomeni ohranitev osamosvojitve Slovenije poseben in zelo pomemben zgodovinski dogodek za slovenski narod.

Cilj diplomskega dela je prikazati, kako je zaostrovanje razmer med slovenskim in jugoslovanskim političnim vodstvom vzpostavilo pogoje za odločitev slovenskih volivcev, da na referendumu izberejo pot v osamosvojitve Slovenije, kako so potekali in se dogajali pomembni dogodki, kakšne so bile posledice oboroženega spopada v Trzinu, ter analizirati nasprotnika v obravnavanem spopadu.

## **1.3 PREDSTAVITEV OKOLJA**

Spopad se je začel zaradi nakopičenih nesoglasij glede prihodnje ureditve skupne države ter njenega razvoja. Nesoglasja se niso nikoli reševala v objektivnem, enakopravnem in sistematičnem smislu. Prepada med dvema narodoma zaradi moči prevladovanja in ne moči enakopravnosti se je poglobljalo. Bilo je veliko dogovarjanj in sklepov, a žal dogovorov nista spoštovali obe strani. Vedno bolj so se poglobljale razlike o miselnosti in poti, kako priti do kakršnega koli zastavljenega cilja.

V diplomski nalogi se opredeljujemo na nestrinjanje o osnovnih potrebah in zelo različnih željah ter potrebah dveh ali več narodov.

## **1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE**

V diplomski nalogi želimo prikazati znano hipotezo. Teoretično podlago obravnavamo z realističnim pristopom, uporabili smo številne vire. Poiskali smo različno misleče ljudi, ki so sodelovali v TO in na različnih mestih v povezavi z desetdnevno vojno ali pa so bili v pripravljenosti pomagati glede na način razpletanja dogodkov. Namen teh intervjujev je bil pridobiti čim bolj realno sliko o takratnem poteku dogodkov.

Pomembna omejitev pri pisanju diplomske naloge, ki jo je treba izpostaviti, je, da je primarno arhivsko gradivo na temo vojne za Slovenijo 1991 še vedno večinoma nedostopno za raziskovalce ali študente in zaprto v arhivih.

Želja nekaterih takratnih članov TO Kamnik, ki so sodelovali pri podajanju informacij in podatkov, da ne bi bili imenovani, je bila upoštevana.

## 1.5 METODE DELA

Za predstavitev dogodkov so uporabljeni objavljena literatura, dostopna pisna gradiva, ustne in pisne informacije več takratnih članov TO Kamnik, internetne strani in video gradiva.

Pri pisanju diplomske naloge so bile uporabljene naslednje metode dela:

- kritična analiza objavljene literature in drugega pisnega gradiva, dostopnega v knjižnici in pri takratnih pripadnikih TO Kamnik,
- pregled dokumentarnega video gradiva in internetnih strani,
- kritična analiza spominskega gradiva skozi pripovedovanje ljudi, ki so bili posredno ali neposredno vpleteni v osamosvojitvene dogodke ali procese in
- metoda intervjuja – pogovor z nekdanjimi pripadniki TO Kamnik.

Namen diplomskega dela je čim realneje predstaviti potek dogodkov med bitko v Trzinu. Pri tem je uporabljeno tako teoretično znanje, pridobljeno med študijem, kot pričevanja, mnenja in opažanja udeležencev bitke.

## 2 SLOVENIJA KOT NASPROTNICA ODLOČITVAM V BEOGRADU

V državi SFRJ so se po smrti Josipa Broza Tita leta 1980 začele zaostroovati gospodarske in politične razmere. Jugoslavija je imela kar nekaj zakonov, ki niso temeljili na enakopravnosti narodov in narodnosti ter na spoštovanju temeljnih človekovih pravic. Tedanje jugoslovansko vodstvo in vodstvo JLA sta imeli probleme s Slovenijo, ker se ta ni strinjala z določenimi zahtevami, kako naj bo urejeno skupno življenje.

V drugi polovici osemdesetih let je življenjski standard prebivalcev padel na raven iz šestdesetih let. Že leta 1980 je stopnja zadolženosti jugoslovanske države preseгла 40 odstotkov deviznega priliva. Politiki so govorili o »stabilizaciji« gospodarstva, po ustanovitvi t. i. Kraigherjeve komisije (ok. 300 politikov in ekonomistov), ki naj bi

pokazala izhod iz krize, pa o »nakopičenih problemih v gospodarstvu« (Repe, 2002, str. 136).

Hujše od gospodarskih pa so bile politične ovire. Jugoslavijo je obvladovala ideološko zadržta politična nomenklatura, miselno in eksistenčno vezana na socializem enopartijskega tipa, ki je odločilno vplivala tudi na gospodarstvo in ni želela reform. Poleg tega so bila nacionalna nasprotja že tako zaostrena, da je država kot celota funkcionirala samo še navzven (Repe, 2002, str. 144).

Še pred koncem leta 1987 je med Slovenijo in vojaškim vrhom prišlo do novih napetosti zaradi dveh stvari. Prvič zato, ker je predsedstvo SFRJ generalštab JLA preimenovalo v generalštab oboroženih sil. Slovensko predsedstvo je to ocenilo kot spremembo koncepta SLO in družbene samozaščite, ki da je v nasprotju z jugoslovansko ustavo. Proti temu je protestiralo, a ukaz je kljub temu ostal v veljavi. In drugič zato, ker je Slovenija nasprotovala predlogu, da naj v amandmaje k zvezni ustavi pride določilo, po katerem bi se JLA lahko financirala neproračunsko, iz posebnih davčnih virov (Repe, 2002, str. 211).

V takratni Jugoslaviji so se nadaljevale vroče razprave o splošni družbeni krizi, federaciji ali konfederaciji, gospodarskih težavah in depolitizaciji JLA. Zgodil se je rop stoletja, ko je Srbija prek Narodne banke Jugoslavije dala v obtok brez kritja 1,4 milijarde dolarjev za svoj razvoj, kar je pomenilo konec enotnega jugoslovanskega trga. Prišlo je tudi do nemirov na Kosovu zaradi nasilja srbske policije nad albanskim prebivalstvom, v BiH in Makedoniji zaradi parlamentarne krize, vse glasnejše pa so bile po vzoru Slovenije tudi zahteve po samostojnosti Hrvaške, zaradi česar so se zgodili tudi fizični spopadi med Hrvati in Srbi (Krajnc, 2007, str. 7).

Različnost interesov pa je bila nepremostljiva: za manj razviti del je bila rešitev v solidarnosti, državni prerazdelitvi denarja prek sklada za nerazvite in drugih skladov, v interventnih oblikah brezplačne pomoči v kriznih situacijah, odpisu posojil in davkov, vzdrževanju t. i. družbene nadgradnje (šolstva, sociale, uprave) s sredstvi zveznega proračuna in posameznih republik, v administrativnem usklajevanju cen. Za Slovenijo in Hrvaško je bila rešitev v upoštevanju tržnih zakonitosti, vključno s prostim oblikovanjem cen in pravico vlaganja po ekonomskih in ne političnih kriterijih. Te zahteve so bile v osemdesetih letih delno upoštevane s tem, da so lahko republike del sredstev, ki so jih bile dolžne dati skladu za nerazvite, uporabile v obliki neposrednih investicij, vendar je bila realizacija majhna, ker razmere za investiranje v nerazvitih delih niso bile ugodne. Obenem so iz nerazvitih delov na osnovi političnih dogovorov v Beogradu prihajale zahteve po graditvi konkretnih infrastrukturnih objektov (šol, zdravstvenih in kulturnih domov), ki naj bi jih financirale razvite republike, čemur se je slovenska vlada uprla (Repe, Kerec, 2017, str. 25).

Srbija je ravnala selektivno in je blokado izvajala tam, kjer je bilo zanjo najmanj škode, računala je, da slovenski protiukrepi ne bodo tako hitri in učinkoviti in da bo zato bojkot dosegel svoj namen. Izvajanje bojkota so kontrolirale politične institucije, spremljale pa so ga zahteve po odstranitvi vodilnega kadra v tistih podjetjih, ki so še sodelovala s Slovenijo. Prekinitev sama pa je imela tudi širše razsežnosti: blokirati jugoslovansko gospodarsko reformo, ki jo je tedaj začel Marković (Repe, Kerec, 2017, str. 34).

Posebno utemeljevanje nestrpnosti komunizma in njegovega zavračanja slehernega sožitja z vsem in vsakomer, ki se mu ni podredil, ni potrebno. Po svoji naravi je nasilen, brez osnovnih vrednot, ki so temelj družbenega sožitja, predvsem pa si lasti svet okrog sebe. V vsakem primeru je globoko posegel v življenje naroda, prinesel ogromne spremembe v materialnih razmerah in načinu življenja, povzročil nemalo tudi nepopravljivega gorja – a je ob vsem le epizoda v življenju naroda. Bil je in – odšel (Bučar, 2011, str. 319).

Veliko pomembnih odločitev je bilo sprejetih v Beogradu, ne da bi enakopravno upoštevali interese vseh republik. Slovensko vodstvo je nasprotovalo neenakopravnemu odločanju in tako so se začeli krhati odnosi z vodstvom v Beogradu. Situacija glede enotnosti in enakopravnosti med narodi je postajala vse bolj napeta.

## 2.1 ZAOSTROVANJE RAZMER

Kadar dve strani nista več zainteresirani načrtovati skupne prihodnosti, reševati skupnih problemov in sprejemati kompromisov, vodi vse to, v vse večji odpor, odtujevanje, nestrinjanje in na koncu v odcepitev. Slovenija je izstopila iz SFRJ. Potekala so razna pregovarjanja in prepričevanja. Prišlo je tudi do različnih groženj in ustrahovanj od vodstva SFRJ, a niso želeli sprejeti nobenih od ponujenih zahtev iz Slovenije. Celo še bolj so zaostrovali odnose ter z dejanji in grožnjami želeli doseči nadvlado.

Ob srbski ugotovitvi, da Slovenije ne bodo prepričali, da se ne bi odcepila, so se odnosi dnevno zaostrovali, miren in konstruktiven dialog ni bil mogoč. Vsak najmanjši predlog je izzval negativen odziv na nasprotni strani. V posameznih delih tedanje Jugoslavije je z organiziranjem »mitingov resnice« srbska oblast želela zavladati po usmeritvah Miloševića. Jugoslavija naj bi postala nova Velika Srbija, seveda pod starim imenom SFRJ.

Zataknilo se je pri Sloveniji. Miting resnice, ki naj bi ga organizirali v Ljubljani, naj bi dejansko in simbolno pomenil zaključek prenove Jugoslavije na novi poti centralizacije pod srbskim vodstvom. Posebno v Sloveniji naj bi prišlo do zamenjave oblasti, ki tudi taka, kot je bila, pripravljena na kompromise, ni bila sprejemljiva za srbski centralizem. Igra se je morala končati. Slovensko politično vodstvo je miting prepovedalo in zaprlo vse dovoze za hujskaške množice, ki naj bi jih v Slovenijo

pripeljali z juga. S tem je veliko tvegalo, saj je Jugoslavija kot enotna država pravno še vedno obstajala, ti ukrepi pa so pomenili uveljavljanje samostojnosti proti preostalim delom države. Vendar druge izbire ni bilo (Bučar, 2011, str. 299).

Zdelo se je, da bo vse odvisno od JLA, ki naj bi se borila za enotno Jugoslavijo. To naj bi poskušala doseči po mirni poti, če to ne bi uspelo, je imela Armada tudi »drugačne rešitve«. JLA naj ne bi nikomur dovolila, da bi si s silo priboril odcepitev (Lovšin, 2001, str. 205).

Oficirji JLA so začeli izvajati velik pritisk na kadrovsko politiko v slovenski TO. Najvišje funkcije naj bi zasedli aktivni oficirji iz JLA. Verjetno tudi pogovorni in poveljevalni jezik ne bi ostal slovenščina.

Jugoslovanski zvezni organi so kategorično ignorirali rezultate slovenskega plebiscita za samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije. Nikakor niso hoteli verjeti, da se bo sploh kaj zgodilo, in sprejeti dejstva, da je rok za rešitev razmer samo šest mesecev. Slovenija je podala pobudo o razdružitvi Jugoslavije v dve ali več držav. Le Hrvaška je odgovorila na to pobudo in jo sprejela. Slovenskemu ultimatu, da se bo Slovenija 26. 6. 1991 osamosvojila, so ostro nasprotovali v vodstvu SFRJ. Tudi znotraj Slovenije je bilo kar nekaj pomislekov o osamosvojitvi, a so zbrali moč in pospešeno pripravljali osamosvojitvene zakone, ki naj bi veljali za samostojnost Slovenije. Predsednik skupščine dr. France Bučar je moral krotiti Demosove delegate. Pomoč je iskal pri predsedniku predsedstva Milanu Kučanu, ki ga je tudi imenoval za koordinatorja osamosvojitvenih aktivnosti in tudi za formalnega predlagatelja postopka za sprejem nove slovenske ustave. Kučan je bil koristen pri umirjanju radikalcev v stranki SDP in LDS. Predsednik je moral delovati povezovalno in iskati kompromise. Kučan je bil človek, ki je znal stvari izpeljati na zelo umirjen in diplomatski način.

Slovenska skupščina je 17. aprila 1991 sprejela republiški zakon o vojaški obveznosti in sklep, da bo iz JLA odpoklicala vse slovenske vojake, ki služijo vojaški rok že več kot sedem mesecev. To zahtevo je naslovila na zvezni sekretariat za ljudsko obrambo. Razpravljala je tudi o predlogu zakona, po katerem naj bi se JLA umaknila iz Slovenije v treh letih. V zahtevi po odpustu slovenskih vojakov je štab VK videl nov udarec za JLA (Kolšek, 2001, str. 119).

Kolšek je Kučana prosil, naj nekaj ukrene, da bodo naborniki šli v JLA. Usposabljanje nabornikov TO Slovenije se je začelo 15. 5. 1991 v učnih centrih za obrambno in zaščitno usposabljanje, na Igu in v Pekrah. Nato je general JLA Konrad Kolšek zahteval prekinitve usposabljanja in zaprtje učnih centrov TO na Igu in v Pekrah, napotitev nabornikov iz Slovenije v JLA in predajo evidenc nabornikov. Slovenski predstavniki so se sklicevali na skupščinske sklepe in zatrdili, da bodo sklepe še enkrat pregledali.

Za kraj prvega obračuna z novo Slovenijo je JLA izbrala Maribor, kjer je 23. maja 1991 izzvala incident, ki ga je skušala izrabiti za nastop proti učnemu centru TO. Šla je celo tako daleč, da je ugrabila slovenskega pogajalca podpolkovnika Vladimirja Miloševića, ki je bil takrat na dolžnosti poveljnika 2. pokrajinskega štaba TO Vzhodnoštajerska. Pod kolesi vojaškega oklepnika je umrla tudi prva slovenska žrtev, Josef Šimčik iz Miklavža. Odločen odpor pripadnikov centra in odziv Mariborčanov sta armadne načrte preprečila (Republika Slovenija, Urad Vlade RS za informiranje, 2017).

Prvi vojaki nove slovenske vojske so 2. 6. 1991 zaprisegli v obeh centrih, na Igu (510. UC) in v Pekrah (710. UC).

V začetku junija 1991 je zvezni premier Ante Marković slovenske poslance prepričeval, naj Slovenija ostane v Jugoslaviji. Ni bilo več pravega dialoga, iskrenosti in zaupanja med vodstvi republik. Srbske oblasti so izkoristile položaj, si same vzele pravico in pripravile vrsto nerazumnih dogodkov, kar je položaj med narodi bistveno poslabšalo.

Slovenija tudi od večine svetovnih držav ni imela podpore. Mednarodna skupnost je od nje zahtevala »misijo nemogoče«: da se Slovenija ne sme odcepiti od Jugoslavije, dokler se ne doseže sporazum o tem, kako bodo zastavljeni prihodnji medsebojni odnosi. Zahod pa je Slovenijo celo obtožil, da bo z odcepitvijo povzročila razpad Jugoslavije in možnost vojne na Balkanu.

Da bi prišlo v treh mesecih moratorija po brionskem diktatu do zblizanja, je bila popolna utvara. V resnici je bilo v ozadju prepričanje, da bodo trije meseci zveznim oblastem povsem zadostovali, da Slovenijo disciplinirajo. Slovenija je prvi pritisk JLA uspešno vzdržala. Vendar je dejanska moč te vojske v resnici ostala še nedotaknjena in ji Slovenija niti približno ne bi mogla biti kos. Jugoslavija je poleg tega kot mednarodno priznana država uživala podporo mednarodnega prava in razpolagala z vso državno upravo (Bučar, 2011, str. 336).

Za razpad Jugoslavije velik del odgovornosti nosijo velikosrbske sile s Slobodanom Miloševićem na čelu. Imele so načrt in vizijo o veliki Srbiji. Z drugače mislečimi narodi naj bi obračunavali na pogajanjih in če ne bi uspeli, bi uporabili silo. Velik del oficirjev v JLA je ob pripravah na oboroženi obračun dolgo verjel, da gre za obrambo jugoslovanske ideje o enakopravnosti narodov.

## **2.2 POSKUS RAZOROŽITVE SLOVENSKE TO**

Leta 1990 je na celotnem območju Slovenije potekal razvoj orožja in vojaške opreme. Ustanovili so Manevrsko strukturo narodne zaščite, ki naj bi zavarovala ukrepe

nastajajoče slovenske države. Prevoze so izvajali pozno ponoči, v popolni tajnosti in z dobrim zavarovanjem. Opravljenih je bilo veliko prevozov in njihova organiziranost je bila več kot odlična, saj JLA ni odkrila nobenega prevoza, čeprav so jih nadzorovali.

JLA se je pripravljala na izdajo ukaza za razorožitev TO. V Slovenijo je prišla ta informacija preko nekaterih funkcionarjev RS, ki so delali v organih SFRJ; upokojenih slovenskih generalov JLA in Službe državne varnosti, ki je imela svoje vire v vodstvu JLA.

GŠ oboroženih sil SFRJ je odredil, naj se v Sloveniji prične razoroževanje enot in poveljstev TO. Z veliko mero preračunljivosti so začeli seliti skladišča orožja na vojaške lokacije pod nadzorom JLA. Večina orožja je bilo kupljenega z občinskimi in republiškiimi sredstvi. Namen je bil razorožiti TO v Sloveniji.

Za izvršitev ukaza z vrha JLA za premeščanja orožja in streliva iz OŠTO v najbližja skladišča JLA je bilo odgovorno Predsedstvo RS, ki je imelo vse ustavne in zakonske pristojnosti za takojšnje ukrepanje in ustavitev oddaje orožja in razstreliva. Mnogi občinski funkcionarji in vodilni v TO so prosili in rotili Predsedstvo RS, naj se razoroževanje takoj ustavi. Zbranih je bilo kar nekaj dokaznih gradiv, da je bilo slovensko vodstvo pravočasno obveščeno o nameravani razorožitvi in da tega enostavno niso preprečili. Posamezniki danes ravnanje odgovornih označujejo kot veleizdajo.

Na osnovi ukaza Generalštaba JLA je načelnik štaba RŠTO general Dragutin Ožbolt v imenu poveljnika TO Slovenije generala Ivana Hočevarja 15. maja 1990 podpisal ukaz št. 625/1-90, s katerim je ukazal, naj vsi podrejeni štabi nemudoma predajo v varstvo JLA orožje, strelivo in minsko-eksplozivna sredstva, ki jih hranijo zunaj vojašnic JLA. Ukaz je bil vročen in razložen istega dne na sestanku zalednih organov pokrajinskih štabov in 30. razvojne skupine. Sestanek je vodil general Ožbolt, ob njem sta bila še načelnik zalednega sektorja RŠTO polkovnik Vekoslav Sili in načelnik varnostne službe RŠTO polkovnik Boško Mutić. Pomočniki poveljnikov za zaledje so bili posebej opozorjeni na zahtevnost naloge in na osebno odgovornost. Ukazano jim je bilo, da mora biti naloga izpeljana v strogi tajnosti. Že med sestankom so morali napisati ukaz o predaji orožja, streliva in minsko-eksplozivnih sredstev za podrejene občinske štabe TO (Švajncer, 1993, str. 11).

Tako se je 17. maja 1990 začelo po vsej Sloveniji razoroževanje TO, vendar so se že takrat v nekaterih občinah pojavili prvi dvomi. Predsedniki občin, ki se z ukazom niso strinjali, so obveščali Janeza Janšo, ki je prav v tistih dneh prevzemal dolžnost sekretarja za ljudsko obrambo. Razorožitev slovenske TO je bila izvedena v času nastopa nove slovenske vlade (Švajncer, 1993, str. 11).

O prenosu orožja in streliva iz enot TO na lokacije enot JLA je bil obveščen komandant TO Slovenije in takoj zatem so podrejene enote po občinah dobile pisni ukaz, naj vso oborožitev predajo v skladišča JLA pod njihov nadzor v popolni in strogi tajnosti. Predsedstvo RS kot edini ustavni in zakonski organ nove oblasti je bil o ukazu predaje orožja in streliva obveščen takoj po podpisu. Občinski funkcionarji so o dobljenem ukazu za začetek razoroževanja obvestili tudi Predsedstvo RS, ki o ustavitvi predaje orožja in streliva ni in ni odločilo kljub vse večjim pritiskom občinskih funkcionarjev in poveljnikov štabov TO. Milan Kučan je premeščanje orožja iz TO v vojašnice JLA prepovedal, ko je bilo večinoma orožja že v vojašnicah JLA; prej se je izgovarjal, da nima uradnih informacij.

Čeprav z zamudo, je slovensko predsedstvo ostro reagiralo. Kučan je 18. maja 1990 klical Jovića, zahteval pojasnila in povedal, da se ljudje upirajo odvzemu orožja in da lahko pride do žrtev. Dogovorila sta se za sestanek v ponedeljek, 21. maja. Vendar predsedstvo ni čakalo do ponedeljka, predajo iz skladišč je ustavilo naslednji dan, 19. maja z zaupno brzojavko, ki jo je poslalo v občinske štabe TO. Pri tem je bilo v dilemi, ali to sme storiti, saj lahko v težek položaj postavi ljudi, ki so neposredno odgovorni, ni pa jasno, kakšne bodo posledice njihovega ravnanja (Repe, 2002, str. 241).

Ukaz o razorožitvi in popolna tajnost je bila za TO zelo obsežna in težka naloga, saj je to pomenilo veliko ovir pri načrtovanju osamosvojitve Slovenije. Slovensko politično vodstvo je kmalu začelo dobivati informacije o vračilu orožja TO v skladišča JLA. Slovenska javnost je bila ogorčena. Novi sekretar za ljudsko obrambo, Janez Janša, je prepovedal oddajo orožja in malo pozneje jo je prepovedalo tudi predsedstvo. Kljub temu da so slovenski odgovorni organi hitro prepovedali oddajo, je bilo oddanega pod nadzor JLA že približno 70–80 % orožja.

Poraja se vprašanje, na katero ne bo nikoli samo enega odgovora: zakaj stara oblast o namenu razorožitve ni obvestila novoizvoljenega vodstva, in zakaj se ni takoj prepovedalo premeščanja orožja in streliva iz TO pod nadzor JLA.

Maja 1990 so kljub ukazu RŠTO obdržale orožje naslednje slovenske občine: Brežice, Jesenice, Kranj (delno), Krško, Litija, Mozirje, Murska Sobota, Radlje ob Dravi, Radovljica, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Škofja Loka, Trbovlje, Trzič, Velenje in Žalec. Če bi samo to skromno število slovenskih občin branilo slovensko suverenost tudi junija 1991, bi bil uspeh iluzoren. Zato je bil pri spreminjanju stanja po pokrajinah in občinah zelo pomemben prispevek MSNZ tudi neposredno pri pripravah na vojno 1991 in s tem na njen uspeh. Nadvse pomembna je bila enotnost, ki se je v MSNZ razvila med pripadniki milice in TO (Švajncer, 1993, str. 13).

TO RS je slovensko osamosvojitve pričakala tudi vojaško pripravljena. Njene pristojnosti so bile opredeljene z Zakonom o obrambi in zaščiti z dne 6. aprila 1991. Med drugim so bile zakonske podlage za reorganizacijo in iz 62 občinskih štabov je



bilo formiranih 26 območnih štabov TO. S tem je bila opravljena tudi kadrovska reorganizacija, saj so na poveljniških dolžnostih ostali posamezniki, ki so z delovanjem v Manevrski strukturi Narodne zaščite ali kje drugje potrdili svoje usmeritve in pripravljenost braniti svobodno in demokratično Slovenijo (Švajncer, 1993, str. 18).

### 3 OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

Jugoslavija že dolgo ni obstajala, tako kot smo si želeli vsi narodi: da bi bili vsi enakopravni in da ne bi bilo vse večjega izkoriščanja. Srbski narod je želel vladati vsem, še posebej tistim, ki so se zavedali svojih pravic in jim je bilo dovolj zatiranja in gospodarskega izkoriščanja.

Slovenija je z osamosvojitvijo naredila edini možni pravi korak, v nasprotnem primeru kot samostojna republika ne bi obstajala več. Srbska politična oblast bi zavladovala v vseh republikah na političnem, gospodarskem, finančnem in nacionalnem področju.

Slovenska skupščina je 28. septembra 1990 sprejela ustavno dopolnilo, ki je določalo, da je v miru in izrednih razmerah pristojnost nad TO prenesena na Predsedstvo RS. Slovenija se je z razglasitvijo samostojne države pripravljala tudi s krepitvijo svojih oboroženih sil – teritorialne obrambe in specialne enote milice.

2. maja 1991 sta Andrej Lovšin in Franci Žnidaršič pridobila zanesljivo informacijo, da bo jugoslovanski politični vrh skušal preprečiti osamosvojitve Slovenije, tako da bo na mejah uvedel zvezni carinski in policijski nadzor. JLA bo zavzela letališča in vzpostavila celovit nadzor nad TO in milico na celotnem ozemlju Slovenije. Če bo v Sloveniji nastal upor, se bo intenzivnost akcij stopnjevala. Slovenska skupščina je na podlagi teh informacij 8. maja sprejela ustavni zakon za področje obrambe, čez teden dni pa še zakone o državljanstvu, potnem listu, tujcih, mejnih prehodih in varovanju državne meje.

Andrej Lovšin, vodja Varnostno-obveščevalne službe Ministrstva za obrambo RS, je 21. 6. 1991 na razširjeni seji predsedstva povedal, da imajo od maja zanesljive informacije, da bodo zvezne oblasti s pomočjo JLA poskušale agresivno preprečiti osamosvojitve Slovenije. Janez Drnovšek je povedal, da je pred dnevi govoril z generalom Veljkom Kadijevićem, ki mu je zagotovil, da ne bo vojaške agresije.

V zvezi z osamosvojitvijo Slovenije sta pomembna dva prijetna in en neprijeten dogodek:

- 25. junija 1991 – Slovenija sprejme Temeljno ustavno listino, Ustavni zakon za izvedbo in Deklaracijo o neodvisnosti.

- 26. junija 1991 – osrednja slovesnost ob razglasitvi neodvisnosti in samostojnosti.
- 27. junija 1991 – oboroženi napad na Slovenijo. Začetek desetdnevne vojne v Sloveniji.

Slovenija je takoj po razglasitvi samostojnosti 25. junija 1991 prevzela carino, mejne prehode in nadzor letenja. Napovedani dan samostojnosti je bil 26. junija 1991 in dejanski datum, 25. junij 1991, je bil državna skrivnost. Namen te skrivnosti je bil zavesti oblasti v Beogradu; Slovenija pa je pridobila dan za prevzem celotne oblasti.

Z odločitvijo o lastni državi je slovenski narod ustvaril pogoje za enakopravno in tvorno sodelovanje z narodi, s katerimi je živel doslej v skupni državi, s svojimi sosedi ter vsemi drugimi narodi Evrope in sveta ter prevzel soodgovornost za skupen mir in varnost. Tu, na stičišču srednje Evrope in Balkana, kjer Slovenci živimo, so mir, stabilnost, blagostanje, ohranjanje naravnega ravnovesja, mednarodno sodelovanje in druge vrednote, h katerim je usmerjeno sodobno človeštvo, nujen pogoj miru in varnosti vseh evropskih narodov in držav. Mogoča sta le, če so tudi na tem prostoru, v vsakem narodu in v vsaki državi zagotovljene človekove pravice, svoboda posameznika in svoboda naroda kot izraz in potrditev te svobode (Kučan, 1991).

Jasno je, da je v obrambnem vodstvenem kadru samostojne Slovenije prišlo do velikih trenj, nasprotij in tudi izrabljanj težkih situacij za osebne koristi. Priznati je treba, da so kljub močnemu in zelo neorganiziranemu agresorju in nekaj notranjih nasprotjih več kot dobro obranili ljudstvo in ozemlje pred agresorjem.

### **3.1 RAZLOGI ZA OSAMOSVOJITEV**

V začetku osemdesetih let se je začela vsesplošna kriza: naraščanje deviznega dolga, plače so se nižale, poraba je presegala rast dohodkov, obremenitve v gospodarstvu so naraščale, na domačem trgu je primanjkovalo dobrin, gospodarstvo je strmo upadalo in podobno. Leta 1986 je bankrotiral bančni sistem na Kosovu, v Makedoniji in Črni gori. Iz Beograda so sledile agresivne zahteve po solidarnem prelivanju sredstev in pokrivanju nastalih izgub. Bančni sistem je postal kreditno nesposoben. V Jugoslaviji se je po letu 1980 čutilo, da je gospodarski sistem neučinkovit in sledila je velika gospodarska kriza. Inflacija je prerasla v hiperinflacijo.

Do vojne za Slovenijo je prišlo zaradi nasprotovanja slovenskim težnjam po decentralizaciji in demokratizaciji. Ker so bili slovenski predlogi po drugačni ureditvi odnosov zavrnjeni in ker se je velikosrbski pritisk nenehno stopnjeval, najprej na Kosovu in nato vedno bolj grozeče tudi v drugih delih Jugoslavije, se je decembra 1990 na referendumu velika večina prebivalcev Slovenije odločila za samostojno in neodvisno državo. Oborožen nastop proti demokratičnim spremembam v Sloveniji in

na Hrvaškem je JLA začela pripravljati po težnjah po večstrankarskih volitvah maja 1990, in sicer z odvzemom večine orožja TO (Roudi, 2008).

Konec leta 1990 je nastala velika zmeda v gospodarskem sistemu in nato je sledil še razpad plačilnega in fiskalnega sistema. Za nastalo gospodarsko krizo ni nihče odgovarjal. Zato se tudi niso trudili iskati rešitev.

Leta 1990 je bilo v Sloveniji katastrofalno gospodarsko stanje. Proizvodnja je strmo padala. Veliko podjetij, ki so zahtevala pomoč od države je bilo nelikvidnih in brezposelnost je strmo naraščala.

Vlada je na začetku decembra 1990 predstavila program »Osamosvojitve Slovenije« in predstavila razloge, zaradi katerih nima več smisla vztrajati v jugoslovanski skupnosti, ker ne omogoča osnovnih življenjskih interesov slovenskega gospodarstva in jo omejuje pri izvozu v evropski prostor.

Sredi leta 1991 se je že opazil napredek in rast gospodarstva, izvoz je že bil večji od uvoza izdelkov in polizdelkov.

### **3.2 PLEBISCIT O OSAMOSVOJITVI**

Težišče priprav za osamosvojitve Slovenije se je še pred sprejetjem nove ustave preneslo na dopolnila k še veljavni Ustavi RS. Z amandmaji, ki jih je sprejela še prejšnja skupščina (27. septembra 1989), je bila Sloveniji zagotovljena pravica, da sama odloča o svoji samostojnosti; da sama odloča, katere zvezne zakone s področja gospodarstva bo upoštevala in katerih ne; odpravljeno je bilo določilo o vodilni vlogi partije, kar je omogočilo nastanek političnega pluralizma in na podlagi Zakona o političnem združevanju ustvarilo podlago za izvedbo prvih demokratičnih večstrankarskih volitev v Sloveniji (Bučar, 2011, str. 324–325).

Plebiscit je v resnici pomenil začetek slovenske državnosti. Z dogovorom o njem, predvsem pa s prepričljivim izidom, je bil dosežen nujni konsenz političnih sil in državljanov, brez katerega odločitve o samostojnosti ne bi bilo mogoče izvesti. Vladajoča koalicija bi jo v skupščini sicer lahko razglasila, a če bi bila slovenska politika neenotna in ne bi imela večinske podpore državljanov, je ne bi dosegli. Ostala bi na papirju ali pa se zaradi notranjih nesoglasij ne bi mogli uspešno upreti pritisku jugoslovanske in mednarodne politike ter intervenciji JLA in zamujena priložnost se ne bi vrnila. »Ko se Bog sprehodi med ljudmi, ga je treba pocukati za plašč,« je enkratno zgodovinsko priložnost komentiral nemški kancler Helmut Kohl. Plebiscit je bil tako prvo in najpomembnejše dejanje v procesu osamosvajanja Slovenije (Repe, Kerec, 2017, str. 226).

Uradna razglasitev rezultatov plebiscita o slovenski samostojnosti in neodvisnosti je bila 23. decembra 1990. Vprašanje na glasovnici je bilo: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« Glasovanja se je udeležilo 93,2 % vseh volilnih upravičencev. Za samostojno Slovenijo je glasovalo 88,5 % vseh volilnih upravičencev (Republika Slovenija. Urad Vlade RS za informiranje, 2017).

Na plebiscitu izglasovana odločitev za samostojno slovensko državo bi globalno okrepila varnostni položaj Slovenije, saj bi vsak vojaški poseg proti Sloveniji po tako legitimno sprejeti odločitvi s stališča mednarodnega prava pomenil agresijo na suvereno in neodvisno državo (ki bi med drugim lahko zahtevala tudi mednarodno pomoč), medtem ko bi enak ukrep pred takšno odločitvijo mnogo lažje razlagali kot urejanje notranjih zadev v državi. Kljub temu pa bi nas tudi po plebiscitarni odločitvi čakalo dolgotrajnejše pogajanje o umiku federalne vojske z ozemlja Slovenije in o delitvi skupnega federalnega premoženja, ki je v obliki vojaške opreme in oborožitve na našem ozemlju (Janša, 1992, str. 89).

Presoja, da bo ustavnopravno osamosvojitve mogoče hitreje in lažje doseči s plebiscitom kot s sprejetjem nove ustave, se je tako izkazala kot pravilna. Politične turbulence znotraj Demosa in splošno na slovenskem političnem prizorišču pa so še naprej zavirale sprejem nove ustave (Repe, 2002, str. 194).

Prvi cilj plebiscita je bila gospodarska samostojnost in ustvarjanje ekonomske stabilnosti države.

### **3.3 TO SLOVENIJE**

Leta 1968 je zvezna skupščina SFRJ sprejela zakon, s katerim se je del pristojnosti s področja obrambe prenesel na republike. Tako je bila v Sloveniji ustanovljena Teritorialna obramba Slovenije. Šlo je za enote in službe TO, v vojni pa je morala sodelovati tudi milica. Pripadnike TO je sprva z orožjem oskrbovala JLA, to je bilo lahko orožje in oprema, večinoma precej zastarelo. Zahtevano je bilo, da enote TO delujejo samostojno ali v sodelovanju z JLA, zato morajo biti mlade, dobro izurjene in oborožene. Enote TO Slovenije so bile večkrat razglašene za samostojne in odlično izurjene in organizirane v primerjavi z drugimi republikami v državi SFRJ.

29. marca 1991 je bil v Sloveniji sprejet zakon o obrambi, v katerem je bila opredeljena sestava obrambnih sil na:

- oborožene sile (TO),
- narodna zaščita in
- enote za zveze.

Enote za zveze so bile temeljni nosilec oboroženih oblik v primeru napada na državo. V primeru mobilizacije so bile delovne organizacije, občine, pokrajine ter republika odgovorne za sodelovanje, pripravo in organizacijo enot TO.

Najpomembnejše naloge TO so bile:

- ureditev bojnih položajev in maskiranje,
- varovanje svojih poveljniških mest,
- varovanje pomembnih infrastrukturnih objektov,
- varovanje pomembnih obveščevalnih objektov,
- usposabljanje mobiliziranih enot TO za varovanje državne meje ter
- načrtovanje in pripravljanje blokade enot in vojašnic JLA.

Štabi in poveljstva vseh stopenj so se usposabljala za hitro in učinkovito spremljanje nastalih razmer, načrtovanje bojnih akcij, izdelavo bojne dokumentacije, usklajeno medsebojno delo med enotami in drugimi organi, izvedbo mobilizacije in delovanje v različnih razmerah (Zbornik veteranov vojne za Slovenijo 1991–2001, 2001, str. 25).

Častniški sestav je imel poleg naštetega še vrsto drugih obveznosti, ki so se nanašale na vojaško strokovno usposabljanje za njihove bojne dolžnosti, urjenje za izvajanje mobilizacije, usklajevanje dela štaba za sodelovanje z drugimi organi obrambe, preučevanje okupacijskega sistema in taktičnih načel, bojnih sredstev ter strokovno in metodično usposabljanje za izvajanje pouka (Zbornik veteranov vojne za Slovenijo 1991–2001, 2001, str. 25).

Konec sedemdesetih let so vse republiške TO začele kupovati nove tipe pehotnega orožja, pa tudi sisteme za protiklepno in protizračno obrambo. Imele so jih predvsem velike tovarne, divizija protizračne obrambe in jedrska elektrarna. Program preoborožitve je trajal štiri leta, kreditiral ga je Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, veliko sredstev pa so dale tudi občine iz lastnih proračunov. To je bila slovenska specifika in slovenska TO je vstopila v osemdeseta leta preoborožena (Kladnik, 2007, str. 20).

S tem novim orožjem pa se je začelo pojavljati vprašanje prostora za skladiščenje. Sprejeta je bila odločitev, da se bo tam, kjer je vojašnica, zgradilo skladišče, zemljišče pa bo dala armada. V občinah brez vojašnic bo več občin postavilo skladišče na svoje stroške, skupaj z rezervno milico. To se je kot najpozitivnejši ukrep dokazalo v maju 1990 (Kladnik, 2007, str. 20).

Konec osemdesetih je TO poleg republiškega štaba kot najvišjega organa sestavljalo še trinajst pokrajinskih štabov in 27. zaščitna brigada TO, na ravni občin pa je bilo organiziranih 62 štabov. Ti so urejali organizacijska in kadrovska vprašanja ter skrbeli za opremljanje, urjenje in bojno pripravljenost enot. Občinski štabi so bili teritorialni organi, kar pomeni, da so delovali na območju matičnih občin, večje enote pa tudi

zunaj njih. V začetku leta 1990 je bilo v TO zaposlenih 420 rezervnih pripadnikov in 45 pripadnikov JLA. V njene enote je bilo na vpoklic razporejenih približno 75.000 rezervistov. TO ni imela težke oborožitve (Kladnik, 2007, str. 24).

V razmerah samostojnega delovanja so bile enote TO v Sloveniji v osnovi usposobljene predvsem za gverilsko in ofenzivno bojno delovanje na celotnem začasem zasedenem ozemlju. Nasprotniku so onemogočale transport in preskrbo ter napadale sovražnikove vitalne sisteme na celotnem območju in v bojnem razporedu. Med svojim delovanjem so se opirale predvsem na civilne strukture in organizirano mrežo partizanskih baz, ki so zagotavljale preskrbo in preživetje enot TO v najtežjih razmerah (Lesjak, 2011, str. 44).

TO RS je slovensko osamosvojitve pričakala tudi vojaško pripravljena. Njene pristojnosti so bile opredeljene z Zakonom o obrambi in zaščiti z dne 6. aprila 1991. Med drugim so bile dane zakonske podlage za reorganizacijo in iz 62 občinskih štabov je bilo formiranih 26 območnih štabov TO. S tem je bila opravljena tudi kadrovska reorganizacija, saj so na poveljniških dolžnostih ostali posamezniki, ki so z delovanjem v Manevrski strukturi Narodne zaščite ali kje drugje potrdili svoje usmeritve in pripravljenost braniti svobodno in demokratično Slovenijo (Švajncer, 1993, str. 18).

Približno v zadnjem mesecu pred agresijo so bili oblikovani odredi in čete za posebne namene, v katerih so bili vsi pripadniki mlajši od 25 let. Šlo je za 5.000 borcev s sodobnim pehotnim orožjem in protiklepnimi sredstvi. Vse te enote so bile 19. junija 1991 vpoklicane na sedemdnevno usposabljanje. To je bilo usklajeno je bilo s slovensko osamosvojitvijo, obveznike pa so opozorili, da bo po potrebi podaljšano. Program je bil prilagojen potrebam RS v tedanjem položaju. Enote so se usposabljale za hitre intervencije, protidiverzantsko in protiteroristično ter partizansko bojevanje (Švajncer, 1993, str. 18).

Mobilizacija vseh štabov TO v RS je bila ukazana 24. junija 1991. Zajela je vse štabe in prištabne enote. Vpoklicanih je bilo 2.251 pripadnikov TO, na mobilizacijska mesta jih je prišlo 1983, kar je pomenilo 88 % (Švajncer, 1993, str. 18).

Mobilizacija enot TO, ki so bile namenjene za varovanje objektov posebnega pomena, je bila ukazana 24. junija ob 20.00. Vpoklicanih je bilo 9.689 pripadnikov TO, prišlo jih je 7.013 ali 72 % (Švajncer, 1993, str. 18).

Mobilizacija enot TO za formiranje sprejemnih centrov in nalog zavarovanja je bila ukazana 25. junija 1991 ob 24.00. Vpoklicanih je bilo 792 pripadnikov TO, prišlo jih je 644 ali 81 % (Švajncer, 1993, str. 18).

Mobilizirane enote so organi za obrambne zadeve sproti dopolnjevali in število vpoklicanih pripadnikov TO je hitro naraščalo.

Kljub pričakovanemu razpletu slovenskega osamosvajanja in načrtom, kako zavrniti agresijo JLA, 27. junija vendarle še ni bilo tako zelo jasno, kaj storiti. Enote TO in milice niso imele ukaza, da smejo oziroma morajo zaustavljati kolone JLA z orožjem. Nasprotno, 27. junija zjutraj in dopoldne so enote na položajih dobivale ukaze, da smejo uporabiti orožje šele potem, ko bo najprej streljala armada (Švajncer, 1993, str. 29).

Slovenske enote TO so bile v podrejenem položaju, saj je bila JLA številčno in tehnično veliko močnejša. Slovenija je bila v popolnoma podrejenem položaju. Pripadnikov TO ni bilo mogoče vpoklicati niti toliko, kolikor jih je imela JLA na slovenskem območju; ker v Sloveniji ni bilo orožja. Orožje je bilo kupljeno, a je prišlo do zamude pri dobavi.

Položaj oboroženosti se je v našo korist spremenil že po prvih vojnih dneh. Do konca vojne za Slovenijo je bilo v našo korist zaplenjenega veliko orožja, streliva, vojaške opreme in vojnih vozil. Tako oborožena TO se je bila sposobna upreti sovražni sili JLA.

V bojevanju je bila za SV edina prednost lastno ozemlje, ker so poznali teren, ter močna domoljubna pripadnost. Obrambne sile RS so bili štabi in enote TO, enote slovenske milice in civilne obrambe.

Tudi v štabih in enotah TO so imeli pripadniki različne politične poglede na slovensko osamosvajanje in posledica se je izražala tudi v neenotnosti in slabi psihični pripravljenosti, kar je oteževalo izpeljavo ukazov. Tako tudi nekaterih odločitev in dejanj posameznikov slovenske obrambe še danes ni mogoče razumeti, ker je praktično naročeni ukaz na bojišču težko izvesti.

Splošno načelo TO je bilo, naj vojašnic ne napadajo, saj bi sicer lahko prišlo do velikih žrtev med civilnimi prebivalci. To je sprejela tudi JLA in ni dajala povodov za napade slovenske TO. Oficirji in vojaki JLA so bili zaprti v vojašnicah brez elektrike in vode, imeli so le suho hrano. Enote TO so blokirale in nadzirale vhode v vojašnice.

V TO so imeli pripravljene posamezne skupine in tudi enote, ki bi v primerih zračnega preleta manjših sil lahko posredovale. Teh sil in tudi opreme je bilo zelo malo, dejanska uporaba pa izjemno tvegano in hrabro dejanje. Pri posredovanju informacij o zračni nevarnosti je prihajalo do problemov pri pravočasnem posredovanju signalov. Manjkalo je predvsem tehničnih sredstev zvez in tudi obstoječe niso bile najboljše. Tudi hitrosti, predvsem letal, so povzročale probleme pri obveščanju enot o nevarnosti.

TO je imela veliko težav znotraj svojih vrst glede organiziranosti in vojaške usposobljenosti. Res so imeli vojaške vaje in urjenja, a v začetku resnične vojne je povsem nekaj drugega sprejemati ukaze in jih uresničevati, se organizirati in zraven skrbeti še za svojo lastno varnost.

### **3.4 RAZGLASITEV SAMOSTOJNE DRŽAVE SLOVENIJE**

Obdobje zgodovine SFRJ se je končalo 25. junija 1991, ko je skupščina Slovenije razglasila samostojno in neodvisno državo Slovenijo in hkrati sprejela akt o osamosvojitvi od SFRJ.

Na razširjeni seji slovenskega predsedstva v prvi polovici junija je bil sprejet sklep, naj skupščina osamosvojitvene akte sprejme 25. junija, naslednji dan pa se je že tako ali tako napovedovala svečana proslava ob razglasitvi samostojnosti. Dejanski datum osamosvojitve – 25. junij – bi moral po dogovoru ostati največja državna skrivnost, da bi lahko kljub enemu samemu dnevu razlike Slovenija takoj po sprejetju osamosvojitvenih aktov brez uporabe sile prevzela mejne prehode, carino in nadzor letenja. Beograd se je dal prevarati in v zveznih institucijah so bili skoraj do zadnjega prepričani, da bo Slovenija svojo samostojnost razglasila 26. junija, zatem pa se bo začel prevzem efektivne oblasti. Vendar se je članu slovenskega predsedstva Cirilu Zlobcu v pogovoru z nekim tujim diplomatom že teden dni pred določenim datumom zareklo in ta je svoji vladi takoj sporočil pravi in dotlej skrbno varovani podatek o datumu osamosvojitve. Od tam je informacija priromala v Beograd, toda za obe strani je bilo prepozno, da bi spreminjali načrte (Balažic, 2011, str. 233).

Na dan 25. junija 1991 je sklical sejo tudi Zvezni zbor skupščine SFRJ in ugotovil, da gre za enostransko odcepitev republike Slovenije od Jugoslavije in da je s tem ogrožena ozemeljska celovitost Jugoslavije in njene državne meje ter njena suverenost v mednarodnih odnosih. Ocenjeno je bilo, da samovoljno in neodgovorno spreminja tudi carinsko službo, službo kontrole letenja in obmejni režim. Jugoslavija zaradi naštetih razlogov ni priznala enostranske odcepitve Slovenije od Jugoslavije. Sprejeli so stališče, da Slovenija nasilno krši ustavni red SFRJ.

Izvršni svet RS je 26. junija 1991 sprejel nove zakone ter predpise. Če bi proti samostojni državi Sloveniji uporabili silo, bi bil to napad na suvereno državo, ki bi se uprla z vsemi obrambnimi sredstvi. Slovenija je ponudila pripravljenost na mirno reševanje raznovrstnih vprašanj in predlagala pogovore za reševanje morebitnih nesoglasij o prihodnosti suverenih držav.

»V sredo, 26. junija, se je Slovenija navzven pripravljala na proslavo ob razglasitvi samostojnosti, v operativnem štabu pa so nenehno prihajajoča poročila potrjevala moje skrbi. Zrak nad nami je bil vroč od reaktivnega izpuha letal jugoslovanskega



vojaškega letalstva, ki so preletavala vsa večja mesta. Na Vrhniki so tanke premestili v zgornji del vojašnice, bliže k posadkam.» (Janša, 1992, str. 159)

Šestindvajsetega junija zjutraj so začeli na mejnih prehodih Slovenije z Italijo in Avstrijo nameščati table z napisi Republika Slovenija, ki naj bi nadomestile dotedanje, na katerih je pisalo, da je tu območje SFR Jugoslavije, in snemati jugoslovanske zastave ter jih nadomeščati s slovenskimi. Ljudje, ki so še do prejšnjega dne delali z roko v roki – slovenski obmejni policisti in komandanti obmejnih enot in stražnic jugoslovanske armade – so se naenkrat znašli na nasprotnih straneh in čeprav je imela vsaka izredno stroge ukaze, je bilo ob teh prvih korakih več nelagodja in napetosti kot odkrite sovražnosti. Prvi konflikt se je zgodil ob pol šestih zjutraj na mejnem prehodu Lazaret pri Kopru. Delavci Cestnega podjetja, ki so prišli postaviti novo tablo, so se morali umakniti, ko so vojaki jugoslovanske vojske namerili nanje puške in repetirali. Nekaj podobnega se je zgodilo dobri dve uri pozneje na drugem koncu Slovenije, pri prehodu Kuzma na Goričkem, kjer je vojaška patrolja zahtevala od dveh miličnikov, naj odložita orožje in dvigneta roke. Miličnika sta se umaknila nazaj na prehod. Na Šentilju so tablo zamenjali brez zapletov, čeprav je bilo očitno, da vojska, okrepljena in pripravljena na poseg, opazuje dogajanje (Vojna za Slovenijo, 1991, str. 8–9).



*Slika 1: Osrednja slovesnost na Trgu republike ob razglasitvi samostojnosti  
(Foto: Borut Krajnc)*

Predvsem je rasla nestrpnost na strani JLA, pojavljali in vrstili so se razni zapleti in neljubi dogodki tudi v notranjosti Slovenije, ki niso napovedovali mirnega končnega razpleta.

Finančno področje je slovensko vlado zelo bremenilo. Po Brionski deklaraciji, ki je bila podpisana 7. julija 1991, je Slovenija morala še tri mesece ostati v jugoslovanski gospodarski ureditvi in odvajati carine v zvezni proračun. V Sloveniji so bile zato v plačilnem prometu velike težave.

## 4 ZAČETEK VOJNE NA 55. OBMŠTO DOMŽALE

JLA je bila leta 1990 v Sloveniji razdeljena na tri korpuse. Ti so bili podrejeni 5. vojaškemu območju s sedežem v Zagrebu. Poveljeval mu je Slovenec, generalpolkovnik Konrad Kolšek. Celotno 5. vojaško območje je vključevalo še tri korpuse, nameščene na Hrvaškem (Kladnik, 2007, str. 24).

Poveljstvo 1. oklepne brigade JLA v vojašnici na Vrhniki je dobilo 27. junija 1991 ob 00.30 ukaz, da tankovski bataljon brigade odpelje iz vojašnice. Tankovski bataljon je bil razdeljen v dve koloni, ki naj bi peljali v različnih smereh. Cilj obeh kolon je bil blokiranje letališča Brnik. Zahtevali so bojno pripravljenost.

Tankovski bataljon je odpeljal iz vojašnice ob pol treh ponoči. Že v vojašnici se je razdelil v dve koloni. Prva s poveljnikom bataljona je dobila ukaz za napredovanje v smeri Vrhnika (izhod št. 3)–Log–Brezovica–Dobrova–Toško čelo–Šentvid–letališče Brnik, druga naj bi napredovala v smeri Vrhnika (izhod št. 1)–avtocesta–Ljubljana (zahodna obvoznica)–Črnuče–Trzin–Mengeš–Moste–Letališče Brnik. Bataljon bi se moral razmestiti ob južni in severni strani letališča Brnik vzdolž letališke steze, vendar zunaj ograje. Preprečiti bi moral poseg TO in milice ter letalski promet. Obe koloni sta morali priti na cilj čim prej, nihče in nič ju ne sme in ne more ustaviti. Dobesedno tako je bilo zapisano v povelju (Švajncer, 1993, str. 107).

Proti Ljubljani so tanki peljali po stari cesti in njihov ropot je priklical na ulice ljudi. Domačini so zmerjali vojake JLA za okupatorje in jim očitali napad na Slovenijo, s tem pa so nekako dajali moralno podporo slovenskim obrambnim silam.

Na cestah so se začele pojavljati prve barikade, nekaj je bilo manjših. Pri Brdu je tankovsko kolono čakala močna barikada, ki za tanke ni predstavljala resne ovire, saj so zapeljali na drugi vozni pas in jo obšli. Tovornjaki, ki so vozili hrano in vodo, pa tega niso zmogli in so obstali. Milica je hitro reagirala in jim zadaj postavila novo barikado, zato so obtičali na mestu. Prav tako sta obtičala reševalno in tehnično vozilo. Tanki pa so nadaljevali pot proti Trzinu.

Trzin leži na območju 55. ObmŠTO Domžale. Postaja milice Domžale je bila že ponoči obveščena, da so tanki JLA zapustili vrhniško vojašnico. Domžalski miličniki so dobili

naročilo, naj tanke spremljajo, ko bodo na njihovem ozemlju. Tanki so bili že v Šiški, ko so v Domžalah dobili ukaz, naj zberejo čim več tovornjakov za barikade. Ukaz je prišel v času, ko je bilo na cestah malo avtomobilov in je najprej kazalo, da ga ne bo mogoče izpolniti. Takrat so priskočili na pomoč gasilci in delavci Heliosa (Švajncer, 1993, str. 109).

#### 4.1 OKLEPNIKI JLA V TRZINU

Milica v Domžalah je nekaj pred tretjo uro zjutraj dobila sporočilo, da je iz vojašnice Ivana Cankarja na Vrhniki krenila kolona tankov proti Ljubljani. Natančna smer tankov še ni bila znana. Ko so bili tanki že v Šiški v Ljubljani, je policija iz Domžal dobila navodilo, naj začne postavljati barikade v Trzinu. Za postavitev barikad naj bi uporabili vse, kar je možno, tudi službena in zasebna vozila. Ker je bila ura zgodnja, na cesti še ni bilo veliko prometa. V Trzinu so kmalu zaslišali zastrašujoč ropot hitro bližajočih se tankov.

Barikada v Trzinu je bila postavljena na mostu čez Pšato. Ko je prvi tank pripeljal do nje, se je kolona za nekaj hipov ustavila. Naslednji trenutek jo je prvi tank v koloni prešel, jo »dobesedno zmlal pod seboj« in peljal naprej proti Mengšu. Slišal se je strašen ropot in hrumenje. Bilo je strašljivo.

Mobilizacija je bila zahtevno delo in jo je bilo treba opraviti takoj na začetku agresije. Nekaj enot je bilo mobiliziranih v popoldanskem času, pred osrednjo slovensko proslavo za razglasitev osamosvojitve. Številni pripadniki TO so imeli orožje kar na domu, kar je za današnji čas precej nenavadno. Primerjavo lahko naredimo s Švico, kjer nekaj podobnega najdemo tudi danes. Tedaj mobilnih telefonov ni bilo in je bilo obveščanje precej oteženo. Tudi vojaške radijske postaje niso vedno služile namenu. Mobilizacija je potekala zelo hitro, saj so se vojaki iz enot med seboj poznali iz vojaških vaj. Kljub temu večjih težav pri obveščanju ni bilo.

Enemu od oklepnih transporterjev – bojnemu vozilu pehote BVP M-80A v koloni se je odtrgala gosenica. Tako so na barikadi na mostu čez Pšato v Trzinu obtičali transporter, ki se mu je odtrgala gosenica, dva transporterja ter poveljniško vozilo, ker niso mogli mimo. V njih je bilo okoli 30 vojakov in dva oficirja. V JLA niso imeli usposobljenih vojakov, da bi popravili pretrgano gosenico na bojnem vozilu pehote BVP M-80A, zato so se s popravilom ukvarjali približno 8–9 ur.

Poveljnik kolone se zaradi nedelovanja zvez, ker so obtičali v barikadah, ni znal ali se ni mogel odločiti za spremembo smeri premika. V JLA niso predvidevali, da bi nasprotnik poskušal onemogočiti ali zaustaviti njihov premik.

V enem transporterju so imeli radijske zveze. Miličnik se je povezal z oficirjem in ta mu je zaupal določene podatke in šifro radijske zveze v helikopterjih, preko katere so

se pogovarjali poveljniki iz JLA. Miličnik je na naše ministrstvo takoj sporočil šifro radijskih zvez in tako so operaterji uspeli dobiti zvezo in slišali, kaj nameravajo njihovi poveljniki v helikopterjih, ki so preletavali Ljubljano in Trzin. Vojakom JLA je po približno 8–9 urah uspelo popraviti gosenico na oklepnem transporterju, a so jih medtem teritorialci in specialci milice obkolili in postavili nove barikade, tako da transporterji niso mogli ne naprej ne nazaj.

Vojaki JLA, ki so obtičali na barikadi v Trzinu, so bili zaposleni s popravilom gosenice na bojnem vozilu, zato je slovenska stran postavitve enot in strnjevanje obroča okoli barikade izvedla brez večjih zapletov. Sledila je faza pogajanja. Poveljujoči JLA so bili zelo nestrpni in živčni, kapetan pa je bil odločen. Vodilni iz JLA so odločno zavrnilo vdajo, predlagali so pa umik barikad s cestišč, da bi sprostili cesto in da bi njihova vozila nadaljevala pot proti Brniku. Slovenski vodje so umik vozil s ceste pogojevali z izročitvijo osebne oborožitve vojakov s strelivom in strelivom za topove. Vodilni iz JLA so predlog zavrnilo.

Pri popravljenih transporterjih sta bila dva vidno živčna oficirja JLA. Zbralo se je veliko odločnih in pogumnih domačinov, ki so vojake zmerjali in jim očitali agresijo nad Slovenijo in ni se jih dalo odgnati. Vojaki JLA so bili prestrašeni, njihovi nadrejeni pa vse bolj nemirni in zaskrbljeni, saj niso imeli navodil za ravnanje v taki kaotični situaciji. Neustrašni krajan, ki se niso pustili odgnati, so zelo slabo vplivali na predstavnike JLA, saj so jih zmerjali z okupatorji in izdajalci. Ko je eden od oficirjev JLA videl, da so obkoljeni z barikadami, je izgubil živce, grozil s pištolo in glasno preklinjal. Situacija je postala resno nevarna in moralno zelo napeta.

Pri tem velja omeniti, da so slovenska podjetja in zasebniki svoja vozila in razno mehanizacijo dovolili prostovoljno namestiti za postavitve barikade pred oklepne in tanke, in to ob zavedanju, da bodo vozila uničena. Ker so poznali teren, so bile barikade postavljene zelo preudarno, čeprav je bilo na voljo zelo malo časa. Olajševalna okoliščina pri postavitvi barikad je bilo dejstvo, da so dobro poznali teren in da je bila leta 1991 prometna infrastruktura veliko skromnejša kot danes.



*Slika 2: Blokirana kolona oklepnikov JLA v Trzinu  
(Foto: Joco Žnidaršič)*



*Slika 3: Pogajanja v Trzinu med slovenskim miličnikom in jugoslovanskimi vojaki  
(Foto: Joco Žnidaršič)*

Ob 11.20 je načelnik štaba 5. PŠTO Vojko Pavlin po telefonu posredoval ukaz poveljnika 5. PŠTO, podpolkovnika Butare: »Med Trzinom in Mengšem so trije pokvarjeni tanki s približno 30 vojaki. Z enoto ustrezne moči jih obkolite, razorožite in zaplenite tehnična sredstva. Izdelajte svoj načrt zaplembe in prevoza materialno tehničnih sredstev. S pogajnji začnite takoj. Vztrajajte do uresničitve ukazane naloge!« (Švajncer, 1993, str. 110)

Načelnik območnega štaba je o vsebini ukaza takoj obvestil poveljnika 55. ObmŠTO, stotnika Marjana Mahničiča. Po posvetu v štabu je ta odločil, da bo poslal v akcijo tri zanesljive enote: vod za protidiverzantsko delovanje iz Kamnika s 24 pripadniki,

diverzantski vod iz Kamnika s 24 pripadniki in okrepljen vod zaščitne čete iz Domžal s 30 pripadniki (Švajncer, 1993, str. 110).

Poleg navedenih treh enot za akcijo v Trzinu je območni štab imel pod svojim poveljstvom ali pod poveljstvom 51. ObmŠTO Ljubljana in 5. PŠTO še: v Šentjakobu in Podgorici že omenjeni 551. odred TO za posebne namene, na območju Črnuč in Savelj je bil 2. jurišni odred TO, na Ljubljanskem gradu je bil protiletalski vod. Učni center na Igu je varovala 1. četa TO, njen del je bil tudi na Poljanski cesti v Ljubljani. Štab je razpolagal s pionirskim vodom, na poveljniškem mestu PŠTO je bilo 10 ostrostrelcev. Pomembne objekte v Domžalah sta varovala vod zaščitne čete Domžale in protiletalska baterija (Švajncer, 1993, str. 110).

Poveljnik 55. ObmŠTO je za vodenje akcije proti blokiranim oklepnikom JLA določil načelnika štaba stotnika Bojana Končana, iz rezervne sestave majorja Antona Železnika in stotnika 1. st. Edvarda Goloba. Stotnik Končan je ob 11.36 ukazal obema vodoma iz Kamnika premik v Mengeš do tovarne Lek. Tam je bil že od jutra protioklepni vod iz 2. jurišnega odreda TO. Njegovi pripadniki so imeli za protioklepni boj 16 armbrustov. Enako povelje je ob 11.45 dobil za svojo enoto tudi poveljnik zaščitne čete Domžale, stotnik 1. st. Janez Gregorič (Švajncer, 1993, str. 110).

## 4.2 POGAJANJA

Poveljniki TO so začeli s pogajanjem z obkoljenimi oficirji in vojaki JLA. Sledilo je več pogajanj. Oficir in višji vodnik iz JLA sta bila naduta in odločna pogajalca, arogantna do domačinov, ki so se zgražali, da JLA izvaja agresijo na Slovenijo. Ponudba k predaji je bila s strani kapetana Popovića iz JLA odločno zavrnjena z obrazložitvijo, da so vojaki in da se ne predajo. Popović iz JLA je predlagal, da bi oklepnike premaknili, da bi bila cesta prevozna; to so pogajalci s strani TO odločno zavrnilo. Stotnik Bojan Končan je rekel, da se oklepniki lahko premaknejo, če vojaki JLA izročijo osebno orožje ter vse strelivo. Tega Popović iz JLA ni sprejel.

Obe strani sta z veliko vero v razumnost čakali na izid pogajanja. Tudi poveljnik SEM Beznik je poskušal prepričati kapetana Popovića iz JLA, naj se vdajo, vendar neuspešno.

Približno ob 12.30 so se slovenske obrambne enote zbrale na določenem mestu, da so dobile naloge in od tam so se premaknile na dvorišče osnovne šole v Trzinu. Poveljniki enot so tu dobili naloge: diverzantski vod iz Kamnika zasede položaje na južni strani ob železniški progi Ljubljana–Kamnik. Protidiverzantski vod iz Kamnika zasede severno stran pobočja hriba Onger proti Novemu Trzinu. Del zaščitne čete iz Domžal je zasedel položaje na vzhodu do osnovne šole. Na ukazanih položajih so bile vse tri enote ob 13.00.

Poveljnik SEM je imel zvezo z nadrejenimi. Po tej poti je prišlo obvestilo, da prihajajo na pomoč obkoljenim vojakom helikopterji jugoslovanskega vojnega letalstva MI-8 s specialci JLA. Stotnik Končan je odšel h kapetanu Popoviću in mu zagrozil, da bo TO streljala, če pridejo helikopterji. Popović je zatrjeval, da helikopterjev ne more več ustaviti, ker z njimi nima zveze (Švajncer, 1993, str. 111).

Poveljstvo JLA se je zavedalo zelo nevarne in težke situacije, da so obkoljeni oklepniki, kar je trenutno pomenilo brezizhoden položaj, in so se odločili, da se jih reši s helikopterskim desantom.

Še pred tem je ob 14.15 priletel helikopter tipa gazela. Bil je neoborožen, zato so mu pripadniki TO in SEM dovolili pristanek. Pristal je na travniku pri mostu čez Pšato pred osnovno šolo. Blokiranim vojakom JLA je pripeljal suhe obroke in vodo. Odletel je ob 14.55 (Švajncer, 1993, str. 111).

Po opozorilu, da so v Depali vasi specialci, je bil najprej proti njim poslan 4. jurišni odred TO. Pripadniki odreda so obkolili območje, kjer so bili vojaki JLA. O specialcih JLA v Depali vasi je bila obveščena tudi enota SEM. Njeni pripadniki so se v Depalo vas spet pripeljali brez obvestila o prihodu. Teritorialci na položajih so opazili prihajajoče in menili, da gre za specialce JLA. Ostrostrelec iz voda za protispecialno delovanje iz Domžal je nameril proti njim in na razdalji približno 500 metrov k sreči za las zgrešil (Švajncer, 1993, str. 113).

Ob 14.20 so teritorialci dobili okrepitev; na položaje je prišel oddelek SEM, katerim je poveljeval Vinko Beznik. Ob prihodu SEM bi skoraj prišlo do spopada med teritorialci in milico. Teritorialci niso bili obveščeni, da dobijo pomoč miličniških specialcev. Teritorialci niso poznali novih uniform in dejstva, da ima maskirno zeleno barvo vozil tudi milica, enako kot JLA. Bila je zelo napeta situacija. Zveze med enotami in komandirji so bile prekinjene. Velik problem so bile nepravčasne in pomanjkljive informacije. Zato so morali poveljniki voda prevzeti naloge ukazovanja. Poveljnik je razporedil ostale vojake in diverzantski vod TO Kamnik po položajih. Pripadniki SEM so zasedli položaje ob blokirani koloni, zato je položaj za kolono JLA postajal dramatičen.

### **4.3 SPOPAD**

Bojno vzdušje je naraščalo in vse bolj je bilo čutiti živčno napetost na obeh straneh. Teritorialci in milica se niso imeli namena umakniti in so zahtevali od JLA vdajo, ti pa so to zavračali. Beznik in Končan sta ocenila situacijo in ugotovila, da ne bo šlo brez spopada. Dogovorila sta se in podala ukaze, da ob spopadu TO uniči prvi transporter, druga dva transporterja in vozilo za zveze pa uničijo pripadniki SEM.

Slovenske obrambne enote so v izjemno neugodnih vremenskih pogojih odšle opravljat svojo vojaško nalogo. Težko je bilo oceniti, kako množično so sestavljene JLA in kje so oz. ali so samo v transporterjih.

V bitki v Trzinu je bila udeležena 5. PŠTO Ljubljana, območna sestava 55. ObmŠTO Domžale in SEM. Enota TO iz Kamnika je bila oborožena z avtomatskimi, polavtomatskimi in ostrostrelskimi puškami. Slovenski teritorialci so imeli premalo orožja in streliva in še od tega je bilo veliko zastarelega. Orožje ni bilo povsem brezhibno in s tem je bilo kar nekaj težav. Teritorialci zaščitne čete iz Domžal so imeli stare nemške brzostrelke MP-40, nekateri od njih pa samo pištole.

Na spopad so se pripravljali tudi v JLA. Beznik je kapetanu Popoviću povedal, da ima ukaz, naj strelja v gume vozila za zveze, Popović in Radobuljac pa sta se v to vozilo usedla. Ko je Beznik povedal Popoviću, da ima nov ukaz po uničenju vozila za zveze, je slednji vozilo takoj zapustil, vojaku, ki je ostal v avtu, pa je rekel, naj opravlja svoje delo.

Komandant prve oklepne brigade JLA, podpolkovnik Pane Matić, je popoldne prvič prosil za pomoč komandanta 14. korpusa za helikopterski desant, da bi prišli na pomoč obkoljenim vojakom JLA v Trzinu. Popoldne ob 14.50 sta enoti TO in SEM dovolili pristanek helikopterja s hrano in vodo za obkoljene vojake. V helikopterju je bila zelo verjetno tudi izvidnica, ki si je ogledala, kako so razporejene enote TO in SEM, in na podlagi izvidnice so pripravili desant.

Iz ure v uro je konfliktna situacija na obeh straneh sunkovito naraščala. Vsaka poteza, vsak ukaz je izzval naslednjega. Težko je ostati razsoden in psihično stabilen, ko resnično vidiš in slišiš pred sabo orožje in vojake. Situacija je postajala zelo zapletena in psihično napeta. Poveljujoči v enoti JLA niso sprejeli predloga, da bi začeli nova pogajanja ali da bi se vdali. Računali so na izvedbo desanta. Poveljujoča SEM in TO sta spoznala, da se bliža čas spopada, zato sta začela načrtovati napad na obkoljene vojake JLA. Poveljnik SEM je med načrtovanjem napada dobil informacijo, da JLA pripravlja izvedbo desanta. Obkoljenim pripadnikom enote JLA je bilo tudi vse bolj jasno, da se ne bodo zlahka izmuznili iz obroča slovenskih teritorialcev in milice. Prva četa se je povsem približala transporterju z namenom onesposobiti posadko, druga četa pa naj bi preprečila umik posadke v smeri proti Ljubljani.

Ob 18.30 je helikopter JLA pripeljal 26 specialcev v Depalo vas. Ko so se diverzanti JLA, ki naj bi osvobodili obkoljena bojna vozila, izkrcali med Trzinom in Depalo vasjo, se je vnel srdit spopad. Stotnik Bojan Končan je ukazal, naj se z armbrustom strelja na helikopter, ki je pristajal. Teritorialec je pomeril, a armbrust je zatajil. Vzel je drugi armbrust in spregledal, da je med njim in helikopterjem vejevje. Izstrelek je poletel, zadel ob vejo in predčasno eksplodiral, tako je helikopter ostal nepoškodovan. Ta strel je pomenil ogenj na vseh položajih. Zaropotalo je z vseh strani. Pokalo je



vsevprek. Kmalu po začetku spopada so se po zadetkih s protioklepni sredstvi vdale posadke oklepnih transporterjev in štabnega vozila JLA. Vozilo za zveze je bilo uničeno, dva transporterja poškodovana, tretji transporter je ostal nepoškodovan.

V najtežjem položaju je bil diverzantski vod TO med oklepniki in specialci iz helikopterja. Desant naj bi rešil blokirano kolono, zato so specialci napadli položaje voda, ki jim je preprečeval stik s kolono. Pritisk je bil tako hud, da so se po približno 20-minutnem obstreljevanju pripadniki voda začeli umikati brez povelja. Umaknili so se proti križišču v Trzinu, za gasilskim domom so prečkali cesto Ljubljana–Maribor, potem pa skušali čez čistino priti do starega dela Trzina. Pri tem je bil skoraj tik pred varnim zaklonom zadet Edvard Peperko. Bil je takoj mrtev (Švajncer, 1993, str. 112).

Proti specialcem JLA sta na položajih ostala stotnik Končan in Mihelič. Umaknila sta se v bližnjo hišo in od tam obstreljevala specialce JLA. Živeči v hiši je spodaj pri vratih stražil z avtomatsko pištolo Ingram, v primeru, če bi vojaki JLA skušali vdreti.

Nebo se je stemnilo in približevala se je močna nevihta. Zato verjetno tudi JLA ni dobila vojaške okrepitve. Bitka je trajala približno uro in pol. Streljanje je popolnoma prenehalo okrog 20.30, ko so se vojaki diverzantskega odreda JLA umaknili v hišo Staneta Koritnika v Depali vasi. Po spopadih so se iz Trzina umaknili tudi vojaki protidiverzantskega voda TO Kamnik in pripadniki SEM. Zajete vojake JLA je odpeljala SEM. Štiri vojake JLA pa so spregledali, a so jih nato domačini odpeljali na postajo milice v Črnuče. Vojaki diverzantskega odreda JLA so do jutra ostali v hiši Staneta Koritnika, ki so jo popolnoma uničili in oropali in se skrili v okolici hiše.

Domžalska milica je okrog 21. ure obvestila območni štab TO, da so v Trzinu pri transporterjih še vedno vojaki JLA. Stotnik Končan je dobil ukaz, naj gre v Trzin ponje.

S seboj je vzel še tri pripadniki enote TO. V Trzinu so na postaji pustili avto in se peš odpravili proti transporterjem. Ko so se približali na 20 m, so iz transporterja začeli streljati iz avtomatske puške. Tretji transporter v resnici sploh ni bil poškodovan in vojaki so čakali, kaj bo z njimi. Stotnik Končan je vojake JLA pozval k predaji. Dvignil se je pokrov na transporterju in prikazal se je vodnik Bakarčević. Po pogajanju je prosil za vodo, ki jo je tudi dobil. Ob močnem nalivu, okrog 23. ure, so se predali še preostali vojaki in vodnik JLA.

Teritorialci so transporter zaklenili, vojake JLA pa peljali v stavbo občinske skupščine Domžale. Vojakom so dali sendviče, čaj in suha oblačila. Takrat uniform ni bilo veliko, a so se preoblekli samo ujeti vojaki, čeprav so bili tudi teritorialci mokri. Ujetih je bilo deset vojakov, ki so jih čez dva dni predali miličnikom.

Okrog enajstih ponoči je v štab TO Kamnik prispel le del enega voda. Za druge niso vedeli, kje so in kaj je z njimi. Fantje so bili do kraja dotolčeni in utrujeni. Nekateri so

bruhalo od strahu, drugi jokali; čutil se je močan psihični pritisk, saj so preživeli »čisto pravo vojno«. Teh trenutkov, ko so srečevali nasprotnika na vsega nekaj metrov pred seboj z avtomatskim orožjem, pripravljenim na strel, je dejstvo samo eno, teh srhljivih slik in občutkov groze ne pozabiš nikoli. Po skromnem okrepčilu, saj niso mogli jesti, so jih napotili k počitku na zbirno lokacijo v dom Telovadnega društva v Mekinjah pri Kamniku. Posamezniki so prihajali še vso noč. Med tem so izvedeli, da je Edo Peperko umrl. Eden od pripadnikov štaba je bil njegov bratranec. Ta vod si ni nikoli več opomogel in je bil pozneje razpuščen. Drugi fantje so postali še bolj vznemirjeni, nemočni in prestrašeni. Po posvetu s poveljstvom so takoj drugi dan zamenjali zbirno lokacijo. Jutro po spopadu v Trzinu je bilo zelo težavno. Vsi so bili pod vtisom spopada.

Naslednje jutro so vojake diverzantskega odreda JLA skrite v bližnjem gozdu obkolili pripadniki SEM in malo po enajsti uri dopoldne se jim je vseh 26 diverzantov JLA predalo. Iskali so jih helikopterji JLA, vendar jih niso uspeli pobrati.

Mladi vojaki JLA so utrujeni, umazani in nebogljeni razkrivali vso resnico, ki so jim jo v teh vojnih dneh v glavo vbijali njihovi oficirji: še ob odhodu z Brnika so bili namreč prepričani, da so šli branit jugoslovansko mejo in da sovražniki prihajajo z avstrijske strani (Zbornik veteranov vojne za Slovenijo, 2001, str. 54).

V trzinski bitki je bil ustreljen en pripadnik TO in štirje pripadniki JLA. Več je bilo ranjenih. Vsi ranjenci so bili prepeljani na zdravljenje v UKC Ljubljana. Zdravniška ekipa se je pripeljala po ranjence s petimi reševalnimi vozili. Pokazali so svoj čut za pomoč in resnično zdravniško etiko, ko so reševali ranjene z obeh strani.

V Trzinu se ni vse končalo 27. junija 1991, ampak sta naslednja dva dneva pomenila krizno obdobje, ko je mnogo situacij kazalo na ponovne spopade. Bilo je veliko posredovanj, premikov obrambnih sil v stanju popolne bojne pripravljenosti. Vse enote TO so pričakovale vpoklic dodatnih in novih enot ali vsaj zamenjavo nekaterih pripadnikov. Nekateri mobilizirani pripadniki so zelo slabo prenašali psihični pritisk in razumsko je bila edina prava odločitev, da se jih pošlje domov in zanje dobi zamenjavo. Seveda zamenjave niso bile pravilo, ampak res samo izjeme, kjer se je ocenilo, da bi lahko posameznik poslabšal vzdušje in vnesel preveliko psihično breme celi enoti.

Po 30. juniju 1991 se je stanje okrog Trzina nekoliko umirilo in v obrambne enote je prišlo nekaj prostovoljcev, katerih bojna morala je bila zelo visoka. Poveljujoči so jim morali dati posebna navodila, saj so bili zelo željni akcije. Iz njih so oblikovali posebno bojno skupino. Uporabili bi jih v primeru potrebe po hitrih posredovanjih.



*Slika 4: Današnji most čez Pšato s spominsko ploščo na bitko v Trzinu leta 1991  
(Lastni vir)*

## 5 POGLED NA POMEMBNE DOGODKE

Razpad Jugoslavije si razlagamo različno. Slovenci največkrat to imenujemo osamosvojitve od bivše Jugoslavije. Splet dogodkov se je odvijal tako, da se je osamosvojitve končala na najslabši možen način, na žalost takšen, da smo doživeli vojno. Vojna z obdobjem oboroženih spopadov je bila relativno kratka, a vendar je zahtevala človeška življenja in nastala je ogromna materialna škoda.

V TO so težko sprejeli dejstvo, da gre za pravo vojno in resnične oborožene spopade z JLA. Nerealno je bilo pričakovati, da bodo oficirji in vojaki iz JLA, ki so že dolgo let živeli na Slovenskem in so si tu ustvarili družine ter je Slovenija postala njihova domovina, »streljali v svoji domovini, na svoje ljudi«. Tudi to je bil eden izmed neizbežnih konfliktov znotraj JLA. Ti notranji konflikti so se izražali kot neodločnost in omahovanje, kar je vodilo v neenotnost in veliko vprašljivost vsake izvedbe ukaza in zastavljene naloge.

Vse vključene v oboroženih spopadih je treba razumeti. Zanje je bil to izjemen psihični in fizični napor. Veliko vpoklicanih teritorialcev ni verjelo in niso mogli sprejeti dejstva, da se je začela »čisto prava vojna«. Šele ko so zaslišali prvi strel, so se zavedali krute resnice.

Agresor je bojno delovanje začel s premiki oklepni enot proti mejnim prehodom s Hrvaške na prostor Republike Slovenije. V skladu z načrtom so imele te enote cilj čim prej doseči prehode, zato niso imele ustreznega pehotnega spremstva in logistične

podpore. Oklepne enote so bile razdeljene na manjše oklepne skupine in celo na posamezne oklepnike. Takšna naravnost diletantska uporaba oklepnih enot je temeljila na napačni oceni nasprotnika. Zaradi pomanjkljivih obveščevalnih podatkov, predvsem pa verjetno zaradi zmotnega stališča nekaterih v Jugoslaviji, da so samo oni dobri vojaki, Slovenci pa so »mlakonje i ne vole vojsku i borbu«, je agresor podcenil pripravljenost in usposobljenost nasprotnika. Na podlagi takšne logike je uporabljal letalstvo v stilu letalskega mitinga, kar mu je povzročilo ne pričakovano izgubo helikopterjev (Janša, 1992, str. 204).

Ponekod so tanki JLA barikade odrinili in nadaljevali premik, zato je moralo predsedstvo ukazati oborožen odpor zoper napad. Slovenski minister za obrambo Janez Janša je pred prisotne položil dve možnosti – ali se postaviti po robu ali pa popustiti in zapraviti zgodovinsko priložnost za doseg samostojnosti: »To sta ti dve alternativni, in zdaj je na vas v predsedstvu, da odločite, kajti vi ste vrhovni poveljnik.« Zavladala je tišina in v sekundah, ki so se vlekli kot večne, si je vsakdo predstavljal žrtve, ki jih bo lahko zahtevala vojna, kajti nihče ni vedel, kakšna bo in koliko časa bo trajala (Balažic, 2011, str. 249).

Spopad v Sloveniji pač ni bil klasična vojna, spopadali so se ljudje, ki so živeli v isti državi, večinoma nekoč služili v isti vojski, globoko v sebi so večinoma intimno verjeli, da ne gre »čisto zares«, da nihče ne bo šel do konca in da se bo morda na koncu le mogoče dogovoriti. Ena od temeljnih – za vojne netipičnih – značilnosti vojaškega konflikta v Sloveniji je bil tudi telefonski in pisni del dogajanja. Oboji so vedeli, na katero številko je treba koga poklicati, z občasnimi izjemami, ko ta ali oni politik ali poveljnik »ni bil dosegljiv«, so si nasprotniki pisali, pošiljali fakse in telefonirali, največkrat s povišanimi toni, zajedljivostjo, grožnjami in zmerjanjem, a vendarle (Repe, 2002, str. 293).

Pri zaostritvah in morebitnih spopadih in pogajanjih je TO računala na slabo psihično in bojno moralo v vrstah vojakov JLA. TO se je v ta namen začela pripravljati na organiziranje zbirnih centrov za vojake iz JLA, ki bodo armado zapustili po pozivu slovenskega vodstva. Vojaki JLA so bili namreč zavedeni, da gredo braniti meje pred agresorjem. Po začetku agresije in ko je prišlo do hudih zaostritev, je bilo treba računati na vse mogoče situacije, od posameznih predaj do seveda še hujših vojnih agresij.

Vse skupaj je bilo zelo nevarno, morda ravno tako kot 27. junija zjutraj, ko se je bilo treba odločiti, ali se upreti z orožjem ali ne. Takšne odločitve veljajo, če so sprejete z veliko večino ali s soglasjem. Če so razlike velike, je to lahko usodno za podjetje, v našem primeru za narod in državo. Če bi se razdelili, bi vse skupaj razpadlo, zato so mrzlično iskali rešitve, ki bi lahko omogočile nekakšno srednjo pot (Janša, 1992, str. 248).

Peto vojaško območje bi poleg enot, angažiranih na meji, lahko uporabilo silo orožja in odločneje nastopilo. Sloveniji bi lahko zadalo hude človeške in materialno-tehnične izgube. Kljub vsakodnevnim zahtevam po takem ravnanju pa tega ni naredilo. Del odgovornega kadra v komandi je menil, da to ni prava pot za reševanje nastalih problemov in da s silo orožja ni mogoče niti dopustno preprečevati želje po osamosvojitvi kateregakoli naroda znotraj skupne države (Kolšek, 2001, str. 276).

Večina pripadnikov TO, milice in politično vodstvo se je zavedalo, da je obstoj Slovenije odvisen od vprašanja, ali bodo psihičnim in oboroženim spopadom kos.

Med desetdnevno vojno v Sloveniji je bilo sklenjenih in dogovorjenih več premirij. JLA ni nikoli povsem pristala na prekinitev ognja. V času dogovorjenega premirja je vedno poskušala pridobiti in nato izkoristiti kakšno prednost in po možnosti izpeljati načrtovani cilj.

Časa je bilo malo, poveljniki Slovenske vojske in predstavniki vodstva Slovenije so morali delovati zelo taktično, preudarno ter previdno, predati so morali orožje iz slovenskih vojašnic in še veliko je bilo težkih trenutkov. Večina pripadnikov TO je bila vpoklicanih malo pred začetkom vojne in vsi niso bili primerno usposobljeni za ravnanje z orožjem.

Ob prekinitvi spopadov in razglasitvi premirja so poveljniki TO na terenu jasno zahtevali, da je treba s premirjem vsaj še malo počakati. Zahteve so bile zelo podobne, vsem je samo še malo manjkalo, pa bi jih (obkoljene kolone JLA, blokirane vojašnice itd.) lahko premagali, ujeli, dosegli vdajo, zlomili odpor, uspešno naskočili. Zahteve do odlašanja s premirjem so bile utemeljene. Vojaška premoč TO na Slovenskem je obkoljene kolone in vojašnice v posameznih primerih že tako stisnila, da je bila vdaja oziroma poraz samo še vprašanje kratkega časa. Kot je bilo vojno psihično težko začeti, je potem, ko je dobila zagon, v ljudeh ni bilo mogoče preprosto zaustaviti (Švajncner, 1993, str. 240).

Obrambne sile Republike Slovenije so se uprle agresiji z razmeroma dobro organizacijo, vključevanjem civilno-obrambnih sredstev in načinov oviranja nasprotnika ter ob soglasni podpori prebivalstva in političnih dejavnikov v Sloveniji. Sredstva javnega obveščanja so, z nekaj izjemami, prav tako izrazito podprla splošni odpor proti agresorju (Janša, 1992, str. 246).

Slovenska stran je zmago dosegla z učinkovitim vodenjem in poveljevanjem ter usklajevanjem bojnega delovanja med TO, organi za notranje zadeve in civilno obrambo. S takim načinom delovanja je bil zagotovljen hiter in učinkovit manever manjših bojnih sil, bojne dejavnosti so se prenašale na celoten slovenski prostor. Pri tem je civilna obramba učinkovito blokirala objekte in komunikacije. Informativno-propagandna dejavnost je pozitivno vplivala na bojno moralo na slovenski strani, slabila pa je moralo JLA. Ta se je zaradi pobegov in prestopov številčno prepolovila.

Temeljni cilj bojnega delovanja je bil dosežen. Slovenska samostojnost in zmaga sta bili doseženi z majhnimi človeškimi žrtvami in ne preveliko gmotno škodo (Kladnik, 2007, str. 28, 29).

Toda zmaga na vojskovališču ni zadostovala. Nujno je bilo mednarodno priznanje nove države. Brionsko deklaracijo, ki je bila sprejeta 7. julija 1991, je vsilila evropska trojka. Z njo naj bi dokončno končali spopade, osamosvojitve naj bi odložili za tri mesece, na vojaškem področju pa naj bi vzpostavili razmere, ki so veljale pred začetkom spopada. TO z dogovorom ni bila zadovoljna. Za nas je bilo nerazumljivo, da svet lahko zahteva celo vrnitev orožja, zaplenjenega v vojni. Kazalo je, da bi lahko vnovič izbruhnili spopadi s silami armade. Deset dni po sprejetju Brionske deklaracije je bilo na ozemlju Slovenije izjemno napeto. Odločitev predsedstva Jugoslavije – 18. julija 1991, da bo armada zapustila Slovenijo, je povečala upanje, da se je vojna zares končala. Poražena, demoralizirana in prepolovljena JA niti ni imela druge izbire (Kladnik, 2007, str. 27, 28).

Problem slovenske osamosvojitve je prerasel okvire Jugoslavije in postal evropski problem. Ogrozil je namreč evropsko ureditev, ki je bila zgrajena z mirovnim sporazumom po prvi svetovni vojni in nadgrajena z mirovnimi sporazumi po drugi. Njeno bistvo je bilo ustvariti trdno obrambno zvezo proti sovjetskemu boljševizmu, zdaj samo še proti Sovjetski zvezi, čeprav brez boljševizma. Vojno žarišče, ki je nastalo na slovenskih tleh in ki ga JLA ob uspešnem odporu slovenskih sil ni mogla kar enostavno zadušiti, bi utegnil prerasti v požar z nepričakovanimi posledicami za mir v Evropi. Vse velike zahodne nacionalne države bi utegnile doživeti »svojo Slovenijo«. Nekdaj potlačeni in izbrisani narodi bi utegnili nekega dne tudi tam postaviti zahtevo po svoji narodni emancipaciji (Bučar, 2007, str. 312).

Evropska unija, tedaj še EGS, je menila, da mora brez odlašanja posredovati za vzpostavitev premirja. Vsilila ga je obema stranema. Čeprav se je na prvi pogled zdelo, da je bila Slovenija prisiljena odpovedati se trenutni vojaški prednosti, je bilo doseženo premirje zanj odločilen uspeh. Ne toliko z vojaškega vidika. Pomemben je bil predvsem »stranski učinek«. Slovenija je postala stranka v pogajanjih. EGS se ni dogovarjala samo z Jugoslavijo kot mednarodno priznana partnerico, ampak tudi s Slovenijo, ki takega statusa ni imela, čeprav je bil končni namen tega posredovanja vrniti Slovenijo v okvir Jugoslavije (Bučar, 2007, str. 312).

Med spopadom v Trzinu je bil ustreljen pripadnik TO Edvard Peperko in štirje vojaki JLA.

## 5.1 POSLEDICE BITKE

Vojna je Sloveniji prizadela veliko gospodarsko škodo (po ocenah vlade za več kot 2,7 milijarde dolarjev), izgubljen je bil jugoslovanski trg, tudi partnerji so se le stežka

odločali za ohranitev stikov z nestabilnim gospodarstvom, še težje pa so navezovali nove. Po sprejetju Brionske deklaracije bi se Slovenija sicer morala vrniti v jugoslovanski gospodarski sistem, vendar so ji to zvezni organi na vse mogoče načine preprečevali in ji nagajali, tako da je do mednarodnega priznanja in vključitve v mednarodne institucije živela v nekakšnem »vmesnem« stanju. Še nekaj let po osamosvojitvi je slovensko gospodarstvo nazadovalo, nato so se razmere postopoma stabilizirale. Črnoglede napovedi, da konec Jugoslavije pomeni za Slovenijo ekonomski propad, se niso uresničile (Repe, 2002, str. 153).

Vojna je zahtevala tudi žrtve. Na naši strani je bilo mrtvih 19 pripadnikov TO in policije, 182 je bilo ranjenih. Ubitih je bilo 12 tujih državljanov. Na strani JA je bilo 45 mrtvih in najmanj 146 ranjenih. Uničenih ali poškodovanih je bilo 31 tankov, 22 oklepnihi transporterjev, 172 transportnih vozil in 6 helikopterjev (Kladnik, 2007, str. 27).

Več dogodkov je pomembno vplivalo na razplet v Trzinu. Za takratni čas so bile uspešno postavljene barikade in z neustrašnim ljudstvom, ki so na ulicah glasno zmerjali agresorja in mu s tem jasno dali vedeti, da se z njihovim »vojaškim pohodom« slovenske obrambne sile ne strinjajo. Na barikadah se je ustavil del vojaškega konvoja in po velikih pogajanjih je posledično vseeno prišlo do oboroženega spopada. V bitki v Trzinu je prišlo do spopada med izurjenimi in dobro oboroženimi pripadniki JLA in s slabše oboroženo, vendar številčno močnejšo slovensko obrambno silo.

Zelo pomembna je bila zmaga v bitki v Trzinu prvi dan desetdnevne vojne. V vojni za Slovenijo so na slovensko zmago izrazito vplivali zelo pomembni naslednji ključni momenti: bliskovita logistična akcija, dosežena skoraj popolna enotnost in osredotočenost vseh na eden in edini cilj – obdržati samostojnost s čim manjšimi človeškimi žrtvami in čim manjšo materialno škodo. Zato je bila trzinska bitka prelomnica za vso Slovenijo. Zmaga je pripadnikom TO, milice ter ostalim državljanom dvignila moralo, vlila bojni pogum, hrabrost, sposobnost in moč za obrambo domovine in prebivalstva Slovenije. JLA je tu doživela prvi bojni poraz v času desetdnevne agresije na Slovenijo.

Za Slovenijo je bila pomembna tudi prevlada na političnem področju. Slovensko vodstvo je odločno in radikalno nasprotovalo jugoslovanski politiki. Nepopustljivo so zagovarjali svoja argumentirana stališča, čeprav so bili odprti za pogajanja in sprejemanje kompromisov. Za pogajanja in kompromise pa jugoslovanski politiki niso imeli posluha. Slovensko vodstvo je pri svojih zahtevah imelo rahlo olajšano delo, ker jugoslovanski politiki medsebojno niso bili enotni in so se preveč ukvarjali sami s sabo.

Vojno stanje v Sloveniji se je zares končalo 26. oktobra 1991, ko so zadnji vojaki JLA zapustili slovensko območje.

Slovenska vojska bi imela danes v podobnem spopadu več znanja in več izkušenj, zato bi bila boljše organizirana in posledično bi bile akcije hitrejša in enotnejša.

## 5.2 ANALIZA AGRESORJA

JLA je bila oborožena sila vseh narodov v Jugoslaviji, ki se je usposabljala za preprečitev vsakega nenadnega napada in organiziran boj proti napadalcu. Pripadniki so bili primerno oboroženi, izurjeni in organizirani.

V poveljih enot JLA je bilo zapisano, da morajo na cilj priti čim hitreje in da jih nič ne more niti ne sme zaustaviti. Vodstvo SFRJ in JLA ni predvidevalo tako organiziranega in silovitega odpora s slovenske strani. JLA je podcenjevala in zelo slabo predvidevala delovanje enot TO in SEM. JLA je imela vse prednosti, ki jih na našo srečo ni znala izkoristiti. Že v fazi načrtovanja bi lahko veliko bolj organizirano in učinkovito uporabila svoja bojna sredstva in svoje izurjene vojake. Imeli so veliko premoč v kakovosti in po številu orožja, večje število izurjenih vojakov in njihovih poveljnikov ter veliko časa za načrtovanje in organiziranje.

Za vojno v Sloveniji je bilo vse nared: po vojaškem naročilu generalštaba bi morale okrog 2.000 vojakov v oklepnih vozilih in tankih akcijo začeti 26. junija 1991 ob 6.00 zjutraj in jo končati v osmih urah. Po pričakovanjih naj armada ne bi naletela na odpor, zato žrtev ne bi bilo, sama pa bo streljala le, če bi bila napadena (Balažic, 2011, str. 242).

Razvoj dogodkov je prehitel tudi oficirje JLA v teh kolonah. Tankovska kolona, ki je odpeljala z Vrhnike, je imela ukaz, da prodre do letališča Brnik – in nič dlje. Zato je imel poveljnik nalogo za izpolnjeno, ko je prodrl do letališča in tam čakal (Švajncer, 1993, str. 29).

Del vojaške hierarhije je odpovedal tudi zaradi notranjega bojkota slovenskih častnikov ter vojakov ter tudi nekaj pripadnikov drugih narodnosti. Enote JLA so ostale »čez noč« brez prepotrebne zanesljivega strokovnega kadra, zato je bojni sistem deloval slabo ali pa sploh ne. Veliko napak agresorja pri izvajanju bojnih nalog in podcenjevanje nasprotnika v prvih urah spopadov je pomenilo onesposobitev enot JLA na ozemlju Slovenije. V začetku spopadov se je JLA znašla na tujem in sovražnem ozemlju brez osnovne preskrbe za preživetje in brez kakršne koli možnosti podpore. V vojaških objektih je bila prekinjena telefonska povezava, oskrba s hrano, elektriko in vodo.

V »Oceni uresničevanja skupne deklaracije z vojaško varnostnega vidika Republike Slovenije«, ki je nastala po Brionski deklaraciji, je prvo premirje ocenjeno zelo neprizanesljivo. Ocena ugotavlja, da je do prve prekinitve ognja 28. junija 1991 prišlo na zahtevo agresorja in ob asistenci evropske trojke. Obrambne sile Slovenije so bile



takrat v ofenzivi in bi za zajetje, uničenje ali nevtralizacijo glavnine agresorjevih sil na ozemlju Republike Slovenije rabile približno še 12 ur intenzivnih bojnih aktivnosti. V teh urah bi nastopile novomobilizirane enote TO, v spopadih bi lahko uporabili orožje JLA, ki je bilo zaplenjeno prvega dne vojne. Po prekinitvi ognja je JLA s helikopterji oskrbela obkoljene enote s strelivom, novimi navodili, hrano in drugim, kar so te enote potrebovale za nadaljevanje vojne (Švajncer, 1993, str. 30–31).

Psihični pritiski na aktivne častnike, predvsem pa na mlade, neizkušene, za spopad nemotivirane in na taka dogajanja popolnoma nepripravljene vojake so bili izredno hudi. Mladi fantje iz vseh delov nekdanje Jugoslavije so večinoma z veseljem prihajali na služenje vojaškega roka v Slovenijo. Tu pa se jim je nenadoma »podrlo nebo« na glavo. V trenutku so v »bratskem« okolju postali smrtni sovražniki in večina tega enostavno ni dojela ali ni hotela sprejeti (Lesjak, 2011, str. 45).

V Sloveniji je šla armada v napad na podlagi zgrešenih ocen položaja in nepripravljena na nalogo, ki jo je od nje zahtevala velikosrbska politika. Zato so ostale tankovske in druge kolone na položajih kmalu brez hrane in vode, urejeno pa ni bilo še marsikaj drugega, kar terja še tako kratko vojskovanje (Švajncer, 1993, str. 241).

Vodstvo JLA je naredilo več usodnih napak že na samem začetku. Za premike iz vojašnice na Vrhniki so si izbrali zahtevne trase in morali bi predvideti, da jih bodo zagotovo pričakale razne ovire. Pri Trzinu so se na barikadi ustavili trije oklepni transporterji in vozilo za zveze ter dvema visokima častnikoma. Oklepni bataljon je bil namenjen na Brnik, cilj so dosegli, a z velikimi izgubami in velikimi časovnimi zamiki. Slovensko obrambno vodstvo je s tem pridobivalo na času, da se je lahko učinkoviteje organiziralo in se opremilo z orožjem.

Blokirani del v Trzinu je dobival izredno počasne in slabe informacije, kako delovati v primeru raznih ovir in preprek. JLA je tako izgubljala čas, TO pa ga je pridobila in se trudila priti do čim več informacij. Hkrati pa se je lahko organizirala za postavitve še več barikad pred in za njimi, obkolitev blokiranih vozil in pripadnikov JLA. Z zadrževanjem kolone je pripadnikom JLA zelo slabela psihična moč in začelo jim je primanjkovati hrane, vode, streliva in okrepitev pripadnikov JLA. Negotovost in neinformiranost pa sta faktorja, ki sta vidno slabšala motivacijo pripadnikov JLA. Tako sta TO in SEM taktično izčrpavala agresorja.

Poveljujoči v JLA so bili največkrat pri izvajanju ukazov neodločni in počasni. Niso predvidevali tako aktivnega upora slovenskih obrambnih sil. V Sloveniji obveščevalni sistem za JLA ni deloval, bil je onemogočen. Poveljniki JLA niso mogli razumeti, da so sovražna vojska na tujem ozemlju in da ne morejo računati na kakršnokoli pomoč od državljanov Slovenije. Naborniki JLA so bili zavedeni z informacijami, proti komu se borijo, pa tudi niso vedeli, zakaj, in ko so vsaj približno dojeli situacijo, se jih večina

ni hotela bojevati v Sloveniji. Veliko je bilo prebegov iz JLA, posameznikov in tudi celih enot.

JLA je po spopadih in do odhoda iz Slovenije večino časa preživela v vojašnicah. V poveljstvih JLA je bilo v navadi, da se je vsaka stvar analizirala s ciljem odpravljanja pomanjkljivosti. Navadno pa jim je pri tem manjkalo realnosti. Katastrofalna izkušnja JLA, ki jo je tedaj doživela v Sloveniji, je bila zanjo težka in dolgoročno usodna. JLA je bila v veliki premoči v bojni tehniki, a je imela velike težave s pomanjkanjem kadra in njegovo neizurjenostjo. Sesul se jim je mit, da so vojaki JLA nepremagljivi.

V JLA so priznali, da nasprotnika niso dovolj dobro poznali in slabo ocenili in da niso bili pripravljeni na aktivnosti, kjer se je pojavljalo civilno prebivalstvo. Probleme naj bi imeli tudi z logistično oskrbo enot. Naloge, ki so jih imeli, naj bi izvedli bolj po mirnodobnih kot bojnih načelih, v kritičnih trenutkih pa niso reagirali pravilno.

Vedno, predvsem pa v vojnem stanju, morajo veljati načela in pravila. Končni izidi so zelo odvisni od sistema vodenja, poveljevanja, realne ocene nasprotnika in hitrega reagiranja na nepredvidene situacije. Zaradi netočnih informacij in slabe ocene situacij so bile posledice katastrofalne.

### **5.3 INFORMIRANJE IN ZVEZE MED VOJNO**

Velik del Slovencev se prvega vojnega dne zjutraj z začetkom agresije JLA ni zavedal, da se je začela vojna. Ko so se tanki začeli pomikati iz vojašnice na Vrhniki in ko so nastale prve barikade, se niti vojaki niti Slovenci niso zavedali, da gre za izvedbo velikega vojnega načrta. Ljudje se pred tanki in vojaki niso skrivali in bežali; ampak so z njimi na barikadah komunicirali in jih zmerjali z okupatorji.

Vojaki JLA so bili od svojih vodilnih zavedeni, da Jugoslavijo napada sovražnik. Na obeh straneh sta vladala zmeda in strah. Pozneje so se številni vojaki uprli in se niso hoteli boriti z orožjem proti Slovencem. Med njimi so bili tudi taki, ki so komaj začeli služiti vojaški rok. Jugoslovanski vojaški vrh je zagrozil in poudaril, da se bo vsaka izdaja in neposlušnost, ki bo odkrita, strogo kaznovala.

K jasni predstavitvi o tem, da gre za pravo vojno in da se JLA ne izogiba rušenju in ubijanju, je veliko prispevala televizija. Televizijske slike in radijska poročila so prva prikazala in povedala vsej Sloveniji ter mednarodni skupnosti, česa je zmožna JLA. Ta dejstva so številne pripadnike TO spremenila iz pogajalcev z JLA v odločne borce. Nič manj pomemben ni bil vpliv televizije, radia in časopisov v naslednjih dneh vojne. Izjemno močno je vplivalo na pripadnike TO spremljanje prenosa tiskovnih konferenc ministra za informiranje Jelka Kacina iz tiskovnega središča v Cankarjevem domu v Ljubljani (Švajncer, 1993, str. 30).

V bitki v Trzinu se je med vpoklicanimi slovenskimi pripadniki izkazalo, da je veliko težav nastalo zaradi nepreverjenih, neuporabnih in prepočasnih informacij. Pripadnikom TO so prišli na pomoč pripadniki SEM. Skoraj pa bi prišlo do spopada med TO in SEM, saj teritorialci niso poznali barve novih uniform in terenskih avtomobilov. SEM je bila odlično opremljena s sodobnimi sredstvi za zveze in zato so imeli ažuren pretok informacij. TO je bila slabše opremljena, zato so informacije do štabov potekale počasneje in velikokrat so bile informacije že neuporabne. Sodelovanje med TO in SEM velja za zelo uspešno vojaško potezo.

Andrej Lovšin iz Republiške koordinacije je pred spopadi izdal navodilo, da nobeden od sodelavcev v primeru spopada ne sme zapustiti JLA in jim ukazal, naj sodelujejo pri premikih enot. Iz vozila JLA je »nekdo iz slovenskih vrst«, ki je spremljal spopad pri Trzinu in se držal Lovšinovega navodila, sam telefonsko javil slovenskim operativcem, ki so mu dali določene naloge.

Skupina podčastnikov in civilne osebe so z zaplenjeno opremo uspešno prisluškovali radijskim zvezam JLA. V prvih dneh spopada se je javilo kar nekaj slovenskih oficirjev iz JLA, ki so želeli in poskušali na kakršen koli način pomagati.

V trzinski bitki je bil poseben in otežujoč problem prenos ukazov na nižje ravni vodenja in poveljevanja. V enotah je bilo pomanjkanje sredstev zvez, kar je pomenilo, da so bila povelja, ki so prihajala na štabe, predvsem zelo kratka in tudi redka. Prihajala so preko šifriranih telegramov in so imela različne vsebine. Višja poveljstva so pošiljala predvsem splošna povelja, ki jih je moralo nižje poveljstvo realizirati. Izjemnega pomena so bili značaji poveljnikov, njihove splošne intelektualne in tudi druge lastnosti. Na podlagi sprejetega sporočila so se morali poveljstvo in poveljniki čet samostojno odločati in predati ukaz naprej vojakom. Ukaz je moral biti točen, enostaven in razumljiv.

Velik uspeh je bil slovenski vdor v sisteme komuniciranja JLA. Slovenski radioamaterji so prestregli veliko informacij, saj so najvišji v JLA imeli izredno slabo zaščitene zveze.

Na Rožniku, griču nad ljubljanskim parkom Tivoli, je bil prisluškovalni center varnostne službe JLA. Center je bil zelo pomemben za JLA in nič manj za Slovenijo, saj so v centru spremljali in snemali tudi pogovore slovenskih voditeljev (Švajncer, 1993, str. 115).

28. junija 1991 so po vseh pravilih, naučenih med urjenjem, obkolili radijsko-prisluškovalni center. Prepovedano je bilo streljanje, saj bi se poškodovale naprave. Poveljnik prisluškovalnega centra JLA se ni hotel takoj predati. Predal se je šele po grožnji, da se bo začelo s streljanjem.

V času pred vojno v Sloveniji se je v Beogradu en Slovenec, ki je celostno upošteval navodilo, naj zdrži v JLA čim dlje, šolal za generala. Posredoval je nekaj pomembnih informacij, načrtov in razmišljanj najvišjega vojaškega vodstva v Beogradu.

Tuje države so zmotno mislile, da je to državljanska vojna. Bil je napad nedemokratske države na novo razglašeno samostojno državo, ki nadzoruje svoje ozemlje in meje in je do tega prišla po demokratični poti, šest mesecev po sprejetem plebiscitu, torej v roku, ki je bil izglasovan.

Slovensko vodstvo je taktično iskalo rešitve za slabljenje premoči nasprotnika. Slovenija je z radikalnimi ukrepi skušala onemogočiti nasprotnika, na primer z izklopom električne energije in prekinitvijo telefonskih zvez vsem vojaškim zgradbam JLA v Sloveniji. Nasprotnika je s tem takoj onemogočila pri vojaških pohodih, saj pri ovirah, na katere so naleteli, niso vedeli, kako naprej in kaj lahko storijo, ker niso imeli podrobnejših ukazov. To je za JLA pomenil velik psihični pritisk in ogromno izgubo časa. Ti in podobni ukrepi so prispevali, da so bili doseženi pomembni uspehi, ki jih je slovenska stran izkoristila sebi v prid.

Slovenija je bila močno podprta in je prevladala tudi na informacijsko-komunikacijskem področju. Slovensko vodstvo je odlično organiziralo poročanje za medije in novinarje o dejavnostih enot JLA na slovenskem ozemlju, predvsem pa o vdorih enot s Hrvaške. Te informacije so prebivalcem Slovenije in mednarodni skupnosti pomagale, da so si lahko ustvarili realno podobo o dogajanju v obdobju oboroženih spopadov. Brez medijskega prikaza trenutnih vojnih dogodkov na slovenskem ozemlju bi bili ti za marsikoga iluzija in ne kruta realnost.

## 6 ZAKLJUČKI

Ljudje smo razmišljujoča bitja, zato se nam mnogokrat porajajo vprašanja, a imamo vedno nove odgovore, ker se dopolnjujemo v znanju, mišljenju in izmenjujemo mnenja. Kaj in kje so razlogi, da sta slovenska TO in milica premagali veliko močnejšo JLA? Odgovori na to vprašanje so povezani s poznavanjem celovitosti, na katero so zelo vplivali tudi majhni dogodki, ki se včasih zdijo nepomembni.

Slovensko ljudstvo je moralo zelo hitro sprejeti dejstvo in živeti s tem, da je šlo zares; da se je na slovenskem ozemlju začela agresija. Veliko jih je upalo v razum in si obupno želelo, da do neposrednih spopadov ne bi prišlo. Žal razum ni prevladal in JLA je pričela z izvajanjem agresije.

Ocenjujemo, da smo na izid in potek »Bitke v Trzinu« lahko ponosni in je pomembno vplivala tudi na potek nadaljnjih spopadov po Sloveniji. Med pripadniki TO, slovenske

milice in prebivalci Slovenije se je dvignila morala in še bolj sta se okrepili enotnost in odločnost, da bo Slovenija postala samostojna država. Spopad v Trzinu je dokaz, da je bila močna in velika JLA premagljiva.

Enote TO bi se glede na vse obveščevalne podatke, ki so jih imele, lahko intenzivneje pripravile na postavitve barikad. Načrt za ustavitev tekočega prometa, ki se je odvijal, se je izkazal za zelo neprimerne, saj je bila zgodnja ura in avtomobili so bili neustrejni.

Obdobje desetdnevnih oboroženih spopadov vojne za Slovenijo 1991 je le del daljšega obdobja napetosti. A če se strinjamo, da se je to obdobje začelo že s poskusom odvzema orožja slovenski TO maja 1990 in da so se napetosti zaključile šele s prevzemom popolne suverenosti nad ozemljem RS v noči s 25. na 26. oktober 1991, lahko trdimo, da je šlo za dolgo obdobje, ko so se številni pripadniki TO in slovenske milice počutili, kot da se nahajajo v vojnem stanju. Poveljniki in pripadniki TO pa so pokazali zavidljivo raven enotnosti in veliko osredotočenost na isti cilj, da branijo svojo domovino in njeno osamosvojitve, ki smo si je vsi tako zelo želeli.

JLA zaradi pomanjkljivih informacij, neenotnega poveljevanja in vodenja ter neprilagodljivosti na spremenjene razmere ni bila sposobna uporabiti in izkoristiti svoje velike premoči. V primerjavi s TO je imela modernejšo in številčnejšo oborožitev in veliko večje število vojakov, ki so bili tudi veliko primerneje izurjeni in usposobljeni.

Vedeti je treba, da so bili vodilni v štabih TO, vpoklicani teritorialci in miličniki, še včeraj čisto navadni ljudje s svojimi službami in vsakdanjimi obveznostmi, danes pa so bili vpoklicani, da branijo sebe, ostale Slovence in slovensko ozemlje. Res je, da so se usposabljali, a situacije in trenutki v vojni se odvijajo bliskovito hitro in ni veliko »popravnih izpitov«, napako plačaš z življenjem ali predajo. Uporabljati orožja in biti v »čisto pravi vojni« ne more nihče in z ničemer primerjati. Zato obstajajo različni pogledi, različne ocene in različni zaključki o desetdnevni vojni v Sloveniji.

Slovenske obrambne sile so se odločile za taktiko izčrpavanja nasprotnika, kar pomeni, da so z raznimi pogajanji zavlačevale spopad in se dobro organizirale. Nasprotnik pa zaradi nepripravljenosti ni imel dovolj niti osnovnih življenjskih potrebščin.

V osamosvojitveni vojni za Slovenijo je bilo že na začetku jasno, da ni ravnotežja v usposobljenosti vojakov in njihovi oborožitvi, kar je pomenilo, da smo bili soočeni z asimetričnim bojevanjem. V oboroženih spopadih sta sodelovali dve popolnoma neuravnoteženi strani. Slovenska vojska se je zavedala svojih šibkosti in premoči nasprotnika. Odlično pa so bili organizirani, zelo dobro so prepoznali šibkosti nasprotnika in jih izkoristili sebi v prid.

Nasprotniku je največ škode prizadejala vodstvena neorganiziranost, nepovezanost, neodločnost in nevednost. JLA je verjela v svojo premoč, zato je preveč podcenjevala slovensko vojsko. JLA ni pričakovala slovenskega odpora. Zato ni imela alternativ, kako se pri odporu hitro organizirati in reagirati.

Civilno prebivalstvo je odigralo hrabro vlogo, saj je ob tem JLA spoznala, da se je znašla na sovražnem ozemlju. Tako je v armadi nastopila velika nacionalna neenotnost, Slovenija pa je bila zelo enotna in povezana. To pomeni, da nasprotnik, ki je veljal za močnejšega, a ni bil enoten, ni imel nobenih možnosti za zmago. Zmaga pomeni bojevati se enotno za en in edini cilj. Kadar vlada premoč nasprotnika, je pomembno ostati psihično stabilen, prepoznati šibke točke nasprotnika in jih izkoristiti sebi v prid.

TO in SEM sta v spopadih uspeli, ker so bili prisotni enotnost, iznajdljivost, motivacija, poznavanje terena in izjemno hitro prilagajanje trenutno nastalim razmeram.

JLA ni bila uspešna v bojih, ker ni poznala terena, ni imela motivacije in cilja, poveljevanje nadrejenih je bilo slabo, nasprotnika so podcenjevali, znotraj armade je vladal nepopoln prenos informacij.

Če rečemo, da so vsi veliki junaki, ki so se borili proti agresorju, imeli tako močno narodno zavest, tako veliko željo, da obranijo komaj rojeno Slovenijo, je premalo, veliko premalo. Pokazali so neizmerno požrtvovalnost, hrabrost in neizmerno ljubezen do domovine in njenega prebivalstva. Teh dogodkov, ki so se odvijali z bliskovito naglico, se ne da opisati z besedami, če jih nisi doživel ali bil vsaj za trenutek soočen z vojno situacijo. To je junaštvo brez primerjave, saj je bil nasprotnik v veliki premoči. To so bili heroji, borili so se srčno in hrabro.

Na podlagi pripovedovanja oseb, ki so bile kakor koli vpletene v desetdnevno vojno, in prebranega gradiva, ugotavljamo, da takšnega zgodovinskega projekta ne more izpeljati in uresničiti zgolj nekaj posameznikov, temveč je uspeh vedno stvar sodelovanja skupnosti.

Vojna v Sloveniji je bila za vse, posebno še za sodelujoče, še dolgo zatem zelo velik psihološki šok, saj so se spopadali ljudje, ki so živeli v isti državi in večina je služila v JLA. Zato so imeli resne težave s tem, da nasprotnik ni pravi sovražnik.

Agresijo začne izvajati tisti, ki mu manjka trezne presoje, strpnosti in spoštovanja do svobodnega mišljenja človeka.

Ni vedno mogoče predvideti vseh situacij in njenih posledic, včasih je preprosto treba samo imeti srčnost in pogum.

Bistvo vojne je sovražstvo med dvema stranema, a v tej vojni pravega sovražstva s strani JLA sploh ni bilo.

V Trzinu vsako leto poteka slovesnost v spomin na bitko. Pozornost je vselej posvečena tudi spominu na padlega pripadnika TO iz Kamnika, Edvarda Peperka.

## 7 VIRI IN LITERATURA

Balažic, M. (2011). *Samostojna Slovenija in iztek demokratične revolucije*. Ljubljana: Študentska založba.

Bučar, F. (2011). *Čas velikih sprememb*. Radovljica: Didakta.

Bučar, F. (2007). *Rojstvo države*. Radovljica: Didakta.

Intervju z: Jožetom Arkom, namestnikom načelnika Manevske strukture narodne zaščite občine Kamnik v vojni za Slovenijo, Rajkom Slapnikom, kurirjem na območju občine Kamnika, in še z nekaterimi, ki ne želijo biti imenovani.

Janša, J. (1992). *Premiki*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kladnik, T. (2007). *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Defensor.

Kolšek, K. (2001). *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Obzorja.

Krajnc, V. (2007). *Naše korenine*. Ljubljana: Defensor.

Lesjak, J. (2011). *Na robu*. Ljubljana: Modrijan.

Lovšin, A. (2001). *Skrita vojna: spopad varnostno-obveščevalnih služb 1990–1991*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Repe, B. (2002). *Jutri je nov dan*. Ljubljana: Modrijan.

Švajncer, J. (1993). *Obranili domovino*. Ljubljana: Viharnik.

Repe, B., Kerec, D. (2017). *Slovenija moja dežela*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Vojna za Slovenijo (1991). Ljubljana: Cankarjeva založba.

*Zbornik veteranov vojne za Slovenijo 1991–2001. Hvala vam (2001)*. Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Kamnik - Komenda.

Spletne strani:

Kučan, M. (1991). *Razglasitev samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije*. Pridobljeno 3. 9. 2017 z naslova <http://www.bivsi-predsednik.si/up-rs/2002-2007/bp-mk.nsf/dokumenti/25.06.1991-90-92>.



Republika Slovenija. Urad Vlade RS za informiranje (b. l.). *Od plebiscita do samostojnosti*. Pridobljeno 3. 9. 2017 z naslova <http://www.slovenija2001.gov.si/10let/pot/kronologija>.

Republika Slovenija. Urad Vlade RS za informiranje (b. l.). *Vojna za Slovenijo*. Pridobljeno 3. 9. 2017 z naslova <http://www.slovenija2001.gov.si/10let/pot/vojna>.

Roudi, B. (2008). *Osamosvojitve Slovenije: raziskovalni projekt*. Pridobljeno 1. 8. 2017 z naslova [http://www.zrss.si/gradivozauciteljezgodovine/Raziskovalni\\_projekt\\_Osamosvojitve\\_SLO.pdf](http://www.zrss.si/gradivozauciteljezgodovine/Raziskovalni_projekt_Osamosvojitve_SLO.pdf).

Zveza veteranov vojne za Slovenijo (2014). *Bitka v Trzinu, 27. 6. 1991*. Pridobljeno 3. 9. 2017 z naslova <https://www.youtube.com/watch?v=hE6dlOTiwN0>.